

DİNLƏRDƏ
NÜMUNƏVİ
QADINLAR

**NÜMUNƏVİ
QADINLAR**

Tbilisi 2015

*NÜMUNƏVİ
QADINLAR*

Hazırlayan: İ. Ramin

Bütün Gürüstan Müsəlmanları İdarəsi

İslamda insan mövzusunun təhlil etdikdə, bu təhlil kişi ilə qadına eyni dərəcədə şamil edilir. Dinimizdə kişilər kimi qadınlar da insan cəmiyyətinin bir hissəsi hesab olunurlar.

Əgər insan cəmiyyətini bir quşa bənzətsək, bu quşun iki qanadının birinin kişilər, digərinin isə qadınlar olduğunu deyə bilərik. Məlumdur ki, quş yalnız iki qanadı olduğu halda uçub öz məqsədinə çata bilər. Quran ayələri və İslam rəvayətlərində kişi ilə qadının çiyin-çiyinə, bir cərgədə olması haqda çox sözlər var. Nümunə üçün sizin diqqətinizi onlardan bir neçəsinə cəlb edirik: **«Mömin olub yaxşı işlər görən kişi və qadına (dünya və axirətdə) firavan həyat bəxş edəcəyik».** (Nəhl surəsi, ayə 97)

Bu ayədən aydın olur ki, firavan həyat (hər iki dünyada, hər cəhətdən kamil olan həyat) kişi ilə qadının yaxşı əməllərinin və imanlarının nurundan vücudə gəlir. Kişi və qadının firavan həyat qurmaq imkanlarına görə, bir-birlərindən heç bir fərqləri yoxdur.

Qadınla kişinin yaxşı əməllərinin dəyərinin bərabər olması haqda Allah-taala buyurur:

«Həqiqətən müsəlman, mömin, müti, abid, doğrudanışan, səbirli və dözümlü, qəlbi yumşaq, sədəqə verən, oruc tutan, ismətli və həyalı, Allahı çox zikr edən kişilər və qadınlar üçün Allah dərgahında məğfirət (bağışlanma) və böyük müəfəfat hazırlanmışdır». (Əhzab surəsi, 35-ci ayə)

Bu ayədən görürük ki, qadınların Allah yanında insani dəyərlərdə kişilərdən heç bir fərqi yoxdur. Eləcə də göründüyü kimi, cəmiyyətin əqidə, siyasi, əxlaqi, ictimai və ibadi cəhətdən inkişafı üçün ayədə qeyd olunan on xüsusiyyət insanın təkamülünün dəyər mənbəyi kimi qadınla kişi bərabərlikdə bərabər zikr olunur. Hər iki zümrə fikir və əməldə bu prinsiplərə arxalanmaqla, xilqətin ali hədəfinə və təkamülə doğru yüksəlməyi bacarırlar.

İSLAMDAN ƏVVƏL QADININ MƏQAMI

Tarix bizə aydınlıqla göstərir ki, İslamdan əvvəl qadına bir insan kimi baxılmır, o, heyvanla insan arasında bir varlıq hesab olunurdu. Bəzən isə onlara heyvandan da artıq yük yükləyirdilər. İndi də qeyri-İslami ölkələrdən bəzilərinə, hələ də kişi ilə qadın eyni mövqedə deyil və qadının dəyərini kişinin dəyərindən çox aşağı bilirlər. Lakin ədalət və insaf dini olan İslam qadın təbiəti ilə həmahəng olan xüsusiyyətlərə, onun təbii hüququna ədalət (nə ifrat və nə də təfrit) həddində bütün sahələrdə əməl edir və qadına diqqət yetirir.

QADIN QURANDA

Allah-təala Quranda qadınlar barəsində "Nisa" adlı ("Qadınlar" surəsi) bir surə nazil edib. Burada qadınların hüququ, evlənmə, iffət, idarəetmə, ailə saxlamaq və cəmiyyətin ilkin bünövrəsini yaxşı qurmaq, yəni ailə mühiti, ər-arvad və cəmiyyətin digər üzvlərinin bir-birləri qarşısında olan hüquq və vəzifələri barəsində qanunlara riayət etməyə aid lazımi hökmlər verilib. Quranın digər surələrindəki ayələrdə də həmçinin, bu mövzuda çoxlu göstərişlər qeyd edilir. Qərblilər çoxarvadlılıq barədə dəhşətlə danışıqlar da, özləri (qeyri-qanuni və qeyri-insani yolla) bir neçə qadına sahib olurlar. Amma Quran bu barədə aşkar şəkilə buyurur: «Əgər ədalətə riayət etməkdən qorxursunuzsa, bir qadınla kifayətlənin».

Rəvayətdə nəql olunur ki, Peyğəmbərin (s) zövcələrindən biri Ümmü Sələmə O Həzrətdən (s) soruşdu: «Quranda kişilərin hicrət və fədakarlığından çox bəhs olunub, ancaq qadınlar barəsində hicrətdən heç bir söz eşitməmişəm».

Bu zaman «Ali-İmran» surəsinin 195-ci ayəsi nazil oldu.¹

---

¹ Əl-mizan, 4-cü cild, səh.95.

Ayənin tərcüməsi belədir: «Allah onların (düşüncə sahiblərinin) dualarını qəbul etdi və (buyurdu) – istər kişi, istərsə də qadın olsun, mən heç birinizin əməlini puça çıxarmaram. Siz hamınız həmnöv və bir–birinizdənsiniz. And içirəm ki, hicrət edənlərin, öz yurdlarından çıxanların, Mənim yolumda əziyyətə düçar olanların, vuruşanların və öldürülənlərin günahlarını bağışlayacam və onları ağacları altından çaylar axan behiştlərə daxil edəcəm. Bu, Allah tərəfindən bir mükafatdır və ən yaxşı mükafat Allah yanındadır».

Bəzi rəvayətlərdə yuxarıdakı ayənin Fəvatim barəsində, yəni Fatimə binti Əsəd (s), Fatimeyi Zəhra (s), Zübeyr qızı Fatimə, Ümmü Əymən və bir neçə digər şəxslərin haqqında nazil olunduğu bildirilir. Həzrət Peyğəmbərin (s) Mədinəyə hicrətindən sonra onlar da Məkkədən hicrət edib özlərini Mədinədə Peyğəmbərə (s) çatdırdılar. Belə nəticə alırıq ki, İslamda qadın kişi ilə eyni səviyyədə və eyni şəxsiyyətə malikdir. Hicrət etmək, haqqın müdafiəsi, döyüşçülərə kömək etmək kimi mühüm işləri onlara tapşırmaq olar və onlar böyük mənəvi mükafatlara nail olurlar. Zövcələrin çoxluğu, ona (qadına) kömək və himayədir, nəinki onun şəxsiyyətini sındırmaq. Misal üçün, müharibələrin artması nəticəsində qadınların başsız qalıb, nəticədə yollarını azması təhlükəsi yarana bilər. Lakin çoxsaylı evlənmələrə icazə vermək qadın cinsinə xidmət etməklə yanaşı, qadını ləkələnməkdən qoruyur.

İSLAM QANUNLARINDA QADINLA KİŞİ NİYƏ FƏRQLƏNDİRİLİR?

İslam dinində bəzi mövzularda qadınla kişi arasında qanun və hökm cəhətindən fərqlər mövcuddur. Məsələn; qadın qazi, rəhbər və şəri hakim ola bilməz. Kişi öz həyat yoldaşını boşaya bilər, lakin qadın bunu edə bilməz. Qadın öz qardaşlarına apardığı irsin yarısına malik olur, qadına cihad

vacib deyil və s. Soruşurlar ki, bu fərqlər nə üçündür? Bu, qadın məqamının kişidən aşağı olmasına dəlil deyilmi? Bu sualın cavabını bilmək üçün aşağıdakı məqamlara diqqət yetirmək lazımdır.

1. Qadın və kişinin vücudunun təbiəti və yaradılışı fərqlidir. Bunu elm və təcrübə sübut etmişdir, təsdiqinə ehtiyac yoxdur. Aleks Karl, Qustav Lebon və («Şərq fəhlələri» kitabının müəllifi) Müsye Luple kimi tanınmış alimlər qadınla kişinin, onların bədən üzvləri və xüsusiyyətlərinin fərqlərini bəyan etmişlər ki, onları burada qeyd etməyi lazım bilmirik. Ancaq bu barədə Qustav Lebonun dediklərinə diqqət yetirin: «Mən həmin bu (kişi ilə qadın arasındakı təbii fərqlərin mövcudluğu) əqidəsində olanlardanam. Bu mövzunu ayrıca «Beyin fəzasında baş verənlərin sirri haqqında anatomik və riyazi bəhslər» başlığı altında ətraflı şəkildə nəşr etdirmişəm».

2. İslam dinində vəzifə üstünlük deyil, məsuliyyət hesab olunur. Əgər qadın ruhi və təbii cəhətdən, qəzavət (məhkəmə hakimi) məqamından məhrumdursa, bunun əvəzinə övlad tərbiyə etmək (yəni analıq məqamı), pak insan yetişdirmək kimi təlim-tərbiyə məqamına sahibdir. Bu məqam və məsuliyyət qəzavət məqamından daha yüksəkdir. Təlaq (boşanma) hüququna gəldikdə, qadın növü həddən artıq hissiyyətli olduğu üçün, əgər ona bu ixtiyar verilsəydi, kiçik bir hadisə onu təlaq verməyə vadar edərdi və kiçik bir cəmiyyətin (ailənin) həyatı aradan gedərdi. Məlumdur ki, belə olan halda cəmiyyət xoşagəlməz hadisələrlə üzləşə bilərdi. Yaxud irs bəndəsində, qadına kişiyə çatan irsin yarısı qədər pay verilsə də, yaşayışının təminatı (yemək, geyim və məskən kimi) ərinin öhdəsinədir, həmçinin mehriyyə haqqı da vardır. Qadın öz şəxsi malını özü üçün saxlaya bilər və s. Son nəticədə görürük ki, qadının haqqı çox olmasa da, kişinin haqqından da az deyil. Cihad məsələsində də həmçinin, hamı yaxşı başa düşür ki, bu çox ağır işdir və şiddətli müqavimət,

insanı taqətdən salan ağır hadisələrə və çətinliklərə dözümlüləşdir. Qadın üçün belə çətinliklərə dözmək onun imkanı həddindən kənarıdır. Beləliklə, burada ona nəinki züml olunur, hətta ona xüsusi diqqət və ehtiram olunur. Nəhayət o, qəhrəman və mücahid yetişdirmək və müharibənin arxa və ön cəbhəsində yaralılara kömək etməklə cihadda iştirak edə bilər. Ev işlərini idarə etmək, əmlakı qorumaq, evdəki kişiləri cihad cəbhəsinə göndərmək də cihadda kömək etmək deməkdir. Deməli, həqiqətdə qadın da bir növ cihadda iştirak etmiş olur. Müdafiə məsələsində də (İslam döyüşləri adətən müdafiə xarakteri daşdığı üçün) qadınla kişi bərabərdirlər və hər ikisinə vacibdir ki, müdafiədə iştirak etsinlər.

Tanınmış Fransız bioloqu Doktor Karl Aleks yazır: «Qadınların diqqətini analıq vəzifəsindən ayırmağımız məntiqsizdir. Hətta cavan qızların barəsində cavan oğlanların haqqında nəzərdə tutduğumuz həmin tərzi-təfəkkürü, yaşayış və ideal həyatı nəzərdə tutmamalıyıq. Təlim-tərbiyə mütəxəssisləri gərək kişi ilə qadının ruhunu, bədən üzvləri və onların təbii vəzifələrini nəzərə alsınlar. Bu mühüm məsələyə diqqət yetirmək gələcəkdə onların kamilləşməsində əhəmiyyətli rol oynayacaq».²

Digər bir alim isə yazır: «Bundan əvvəlki nəsillər qadın barəsində təfrit (orta həddən aşağı səviyyədə) yolunu tutmuşdular. İyirminci əsrin insanları isə ifrat (həddi aşmış şəkildə) yolunu gedərək elə ədalətsiz və məntiqsiz sözlər danışdı ki, qadın ayağını yorğanına görə uzatmayıb və nəticədə Qərb aləmində müşahidə etdiyimiz ən təhlükəli ictimai pozğunluqlar ortaya çıxıb. Məsələn, Amerika Birləşmiş Ştatlarından verilən statistik məlumatlara əsasən hər il qeyri-qanuni cinsi əlaqələr nəticəsində dünyaya gəlmiş otuz- qırx min uşaq yaranmış irsi xəstəliklərdən ölür. Qadınların 75

---

² *İnsan tanınmamış mövcuddur, səh.76.*

faizinin cinsiyyət üzvlərində aparılan cərrahiyyə əməliyyatı cinsi əlaqələrdən yaranan xəstəliklərin nəticəsidir».

İndi isə qadının mühüm məsuliyyətlərinə diqqət edək.

QADINLARIN ÜÇ MÜHÜM VƏZİFƏSİ

Yuxarıda qeyd etdik ki, İslamda vəzifə məsuliyyət deməkdir. Hər kim öz vəzifəsini yaxşı yerinə yetirsə - istər kişi olsun istərsə də qadın - onun məqamı Allah yanında çox böyükdür. Qadın öz iffət və hicabını qorumaqla mühüm işlərdə iştirak edə bilər. Lakin onun mühüm və daha vacib olan üç vəzifəsi var:

1. Evdarlıq, ailədəki səfa səmimiyyəti qoruyub saxlamaq.
2. Övladın təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olmaq, yəni pak və kamil insan yetişdirmək vəzifəsi.
3. Ərə qayğı və onunla uyğunlaşma. (Əlbəttə kişilər də qadınlara qayğı göstərməkdə İslami qayda-qanunlara riayət etməlidir).

EVDARLIQ MƏSULİYYƏTİ

Cəmiyyətin ilkin bünövrəsi olan ailəyə nəzarət, onu qorumaq və yaxşı yaşatmaq, yəni ailə qayda-qanunlarına riayət olunmaqla evi idarə etmək çox çətin bir işdir. Cəmiyyət tək-tək insanlardan qurulur, böyük cəmiyyətlər də öz növbəsində kiçik cəmiyyət sayılan ailədən başlanır. Daha aydın şəkildə desək, kiçik cəmiyyət olan ailəni kamil və islami şəkildə təşkil etmək, böyük cəmiyyətin əsasını və bünövrəsini kamilləşdirmək deməkdir. İslam dinində bu məsuliyyətin mükafatı daha böyükdür. Bu barədə İslam peyğəmbəri (s) buyurur: «Evdə oturub bir saat xidmət etmək, min il ibadətdən, min həcc əməlidən, min ümrə əməlidən, min qul azad etməkdən və daha yaxşı və daha fəzilətlidir».³

---

³ *Camius-saadət, 2-ci cild, səh.143.*

Qadınların Peyğəmbərə (s) beyət etməsi macərasında⁴ belə nəql olunur ki, qadınlardan biri soruşdu: «Allah cihadı kişilərə vacib edib. Əgər onlar bu yolda ölsələr, Allah yanında şəhidlik məqamı, yaralansalar mükafatları var. Ancaq biz, ərləri cəbhəyə gedən qadınlar evdə oturub ərlərimizin mallarının keşiyini çəkirik, övladlarımızın qayğısı üçün çalışırıq. Görəsən biz də öz döyüşçü ərlərimizlə şərikik?»

Həzrət Peyğəmbəri (s) buyurdu: «Ey qadın, yaxşı qulaq as və başqalarınada de! Kişilərlə mehriban olub, evdə yaşayanların qayğısını çəkməyin, evi idarə edib saxlamağın Allah yolundakı mücahidlərin mükafatlarına bərabər mükafatı var».⁵

ÖVLAD TƏRBIYƏ ETMƏYİN MƏSULİYYƏTİ

Yaxşı övladlar tərbiyə etmək və onlara təlim vermək, yəni kamil insan və mücahid yetişdirmək, şəhid vermək və necə də yüksək məqamdır. Belə bir məqamın mükafatı daha çoxdur. Peyğəmbər (s) buyurdu: «Hər kəs öz övladını öpsə, onun üçün yaxşı mükafatlar yazarlar. Hər kəs övladını şad etsə, Allah onu qiyamət günü şad edər».⁶

Bu rəvayətdə ananın övlada olan kiçik mehribanlığının böyük mükafatından başa düşmək olur ki, analıq məqamı və o cür ağır zəhmətlərlə övlad tərbiyəsinin böyük mükafatları var.

ƏR QAYĞISI MƏSULİYYƏTİ

Həyat yoldaşı ilə (hər iki tərəfin) mehriban rəftar, övladların düzgün tərbiyəsində və ailədəki səfa-səmimiyyətin

---

⁴ (Quranda «Mumtəhinə» surəsinin 11-ci ayəsində gəlib və bundan sonrakı səhifələrdə geniş şəkildə şərh edəcəyik).

⁵ İstiab, 4-cü cild, səh.233; Xəyratu hisan, 1-ci cild, səh.27.

⁶ Rouzatul-kafi, 6-cı cild, səh.49.

qorunmasında mühüm əsasdır. Bu məsələ İslamda çox mühüm olduğu üçün həzrət Peyğəmbər (s) bu barədə buyurur: «Əgər Allahdan qeyrisinə səcdə etmək üçün bir kimsəyə əmr etməli olsaydım, deyərdim ki, qadınlar öz ərlərinə səcdə etsinlər».⁷

Bu məsuliyyətin bütün məsuliyyətlərin əsası olması (əgər İslam ilə həmahəng olmasa, tələq, fəhşa, münkərat və tərbiyəçinin olmaması üzündən uşaqların yollarını azması və sair ilə nəticələnmək) barəsində aşağıdakı üç əhvalatı diqqətinizə çatdırırıq.

ARVAD ƏLİNDƏN EVDƏN QAÇMAQ

(Tanınmış şair) Sədi səfərə çıxmaqdan və səyahət etməkdən yorulmaq bilmirdi. Sədinin «Bustan» və «Gülüstan» kitabı məclislərdə, şəhərlərdə və müxtəlif ölkələrdə əldə etdiyi təcrübələrinin məhsuludur. Sədinin tanışlarından biri ondan soruşdu: «Bu qədər təcrübəni harada əldə etmişən?»

Sədi dedi: «Uzun-uzadı səfərlərdə».

O soruşdu: «Bəs səyahətlərin yorğunluqlarına necə dözmüsən?»

Sədi dedi: «Dar ayaqqabıdansa ayaqqabısızlıq yaxşıdır, evdəki dava-dalaşdansa səfərdəki yorğunluq yaxşıdır».

Onun hüzurunda olanlar başa düşdülər ki, Sədinin həyat yoldaşı xoşxasiyyətli bir qadın deyil. Onlardan biri dedi: «Bununla belə Şeyx Sədinin həyat yoldaşı, bizim üçün ağıllı və müdrək bir kişi yetişdirib».

ƏXLAQSIZ KİŞİNİN CƏZASI

Səd ibn Məaz Peyğəmbərin (s) çox yaxın köməkçilərindən idi. Onun imanı elə bir həddə idi ki, Rəsulullah (s) buyurmuşdu: «Sənə müjdə olsun ki, Allah sənə şəhidlik nəsib

---

⁷ *Məkarimul-əxlaq, səh.246.*

edəcək və hökmünlə küfr əhlindən bir dəstə (bəni Qurəyəzə yəhudiləri) həlak olacaq. Rəhmanın (Allahın) ərşi sənin ölümündən titrəyəcək və Bəni-Kəlb tayfası heyvanlarının tüklərinin sayı qədər insan sənin şəfaətinlə behiştə girəcək».

Səd Ühüd döyüşündə yaralandı və evdə yatırdı. Ancaq bədənindəki yaralar sağalmadığı üçün dünyadan getdi. Sədi axirətə yola salan zaman Rəsulullah (s) başı açıq və ayaqyalın onun cənazəsini götürdü və qüsl verdi. Namazdan sonra Rəsulullah (s) onu qəbrin ortasına qoyaraq üstünü şəxsən özü torpaqla örtüdü və o qəbri kamil şəkildə saf (düz) və təmiz etdi. Sonra qəbri düzəltməkdə bu qədər diqqətə görə etiraz edənlərin cavabında buyurdu: «Bilirəm ki, Sədin bədənini çürüyəcək və torpağa qarışacaq. Lakin Allah çox istəyir ki, bəndəsi bir iş görəndə onu yaxşı və kamil şəkildə yerinə yetirsin».

Sədin anası oğlunun qəbrinin yanına gəldi və dedi: «Ey Səd, behişt sənə müjdə olsun!»

Peyğəmbər (s) Sədin anasına buyurdu: «Allahın işləri barəsində qəti fikir söyləmə. Səd üçün qəbir sıxıntısı (əzabı) olacaq».

Qayıdan zaman səhabələr Peyğəmbərin (s) üç suala cavab verməsini istəyib dedilər:

Ey Allahın Rəsulu! Siz heç kimin cənazəsinə bu qədər ehtiram göstərüb müşayiət etməyibsiz. Sədin cənazəsini isə başı və ayağı açıq müşayiət etdiniz.

Bəzən tabutun sağ və bəzən də sol tərəfindən götürürdünüz.

Cəsədin qüslünə nəzarət edib, namaz qıldınız və şəxsən özünüz qəbrə qoydunuz, qəbri kamil şəkildə torpaqla örtürdünüz. Lakin sonradan onun anasına belə buyurdunuz: «Səd üçün qəbir sıxıntısı olacaq (bizim üçün aydınlaşdır ki, niyə belə buyurdunuz?)».

Peyğəmbər (s) birinci sual barəsində buyurdu: «Cənazəni müşayiət edəndə mələkləri başı açıq, ayaqyalın görüb onlar kimi etdim».

İkinci sualın cavabında buyurdu: «Əlim Cəbrayılın (ə) əlinin içində idi. Əlimi hara hərəkət etdirsəydi, mən də itaət edərdim». Üçüncü sualın cavabında buyurdu: «Bəli, onun üçün qəbir əzabı vardır. Çünki evindəkilərlə (və həyat yoldaşı ilə) pis rəftar edərdi».⁸

Beləliklə görürük ki, Səd bu cür məqama malik olmasına baxmayaraq, onun evdəki azacıq bədrəftarlığı ağır cəzalanmasına səbəb olur.

DÜNYADAKI BEHİŞTİN ŞƏRTLƏRİ

Ovf Şeybaninin Əyas adlı bir qızı var idi. Ömər ibn Həcər adlı bir oğlan ona elçi göndərdi. Qızın ata-anası ona müsbət cavab verdilər. Gecə qızın ər evinə getmək vaxtı gəlib çatdı. Ana qızını xəlvətə çağırıb, gələcəkdə evdarlıq, övlad və ər qarşısındakı vəzifəsini layiqincə yerinə yetirməsi və xoşbəxt olması üçün ona nəsihət verdi: “Qızım, sən öz doğmalarından ayrılıb özgə evinə gedirsən. Bizdən ayrılıb onlarla oturub-duracaqsan. Sözsüz, gərək ərinin qarşısında təvazökar olasan ki, onunla ünsiyyətin yaxşı olsun. Ərinin mehriban həyat yoldaşı olmasını istəyirsənsə, bu nəsihətlərə yaxşıca qulaq as:

1. Qənaətcil ol, ərinin tapşırıqlarına yaxşıca qulaq as və onları yerinə yetir.

2. Özünə onun üçün bəzək-düzək ver ki, sənə baxanda narahat olmasın.

3. Həmişə ətirli ol ki, sənə qoxun onun üçün ən yaxşı ətir olsun.

4. Yemək zamanı ona qulluq et. Çünki ac insan həyəcan və narahatlıq içində olur.

---

⁸ *Qamusur-ricəl, 4-cü cild, səh.341.*

5. İstirahət etmək istəyəndə ona şərait yarat. Çünki mümkündür ki, yuxusuzluqdan qəzəblənə.

6. O olmayanda onun malını yaxşı qoru, evindən ehtiyatlı ol və övladlarına xidmət et.

7. İşlərində ona kömək et.

8. Onun sirlərini yayma, yoxsa arxayın ol ki, əlindən amanda olmayacaqsan.

9. O narahat olduğu zaman gülmə.

10. Onun sevindiyi zaman qəmgin olma.

Əgər bu nəsihətləri eşidib vaxtında yerinə yetirsən, həyatınız behişt həyatı kimi olacaq".⁹

---

⁹ Əl-Mustətraf, 2-ci cild, səh.327.

İSLAMDAN ƏVVƏLKİ DÖVRLƏRDƏ NÜMUNƏVİ QADINLAR

İslamdan əvvəlki dövrlərdə bir çox məşhur nümunəvi qadınlar olub. O cümlədən:

1. Hizbilin həyat yoldaşı.
2. Fironun həyat yoldaşı Asiyə.
3. Həzrət İbrahimin (ə) anası Buna.
4. Həzrət Musanın (ə) anası.
5. Həzrət Musanın (ə) bacısı.
6. Həzrət İsanın (ə) anası Məryəm.
7. Həzrət İsmayılın (ə) anası Həcər.

Biz burada İslamdan əvvəlki dövrlərdə yaşamış bir neçə nümunəvi qadının həyatını şərh edəcək, onların nümunəvi qadın olmalarının və adlarının əbədi qalmasının səbəbini zikr edəcəyik ki, digər qadınlar da onlardan örnək alıb bu yolla müqavimət dərsi öyrənsinlər.

Hizbilin həyat yoldaşı

Firon tarixin böyük diktatorlarından idi. O, camaatı büt-pərəstlik və özünə pərəstişə məcbur etməklə, illərlə Misirə hakim olmuşdu. Yoxsul və ac camaat onun zalım, haqsızlıqla dolu və sıxıntılı hakimiyyətindən təngə gəlmişdilər. Mehriban Allah məzlum insanlara nicat vermək üçün Musanı (ə) bəni-İsrail qövmünə göndərdi. Ancaq vəziyyət elə idi ki, hər kəs Musaya (ə) iman gətirsəydi, ona ən ağır işgəncə və əziyyətlərlə edam hökmü verilirdi. Bu insanlardan biri dülgər Hizbilin həyat yoldaşı idi. O, Musaya (ə) gizlincə iman gətirir, ancaq canının qorxusundan imanını gizlədirdi. Bu qadın camaat kimi deyildi. Aydın fikir və açıq gözlə başa düşürdü

ki, Firon camaatın Allahı deyil və bütlər də Allaha şərik deyillər. Ruzigarın əliylə o, Fironun hərəmxanasına, onun qızının bəzək və saç düzümü ilə məşğul olan adam kimi get-gəl edirdi. Bir gün Fironun qızının saçını bəzəyəndə daraq əlindən yerə düşdü. Dili uca Allahın zikrinə öyrəşdiyi üçün bilmədən dedi: "Allahın adı ilə".

Fironun qızı ondan soruşdu: "Allah deməkdə məqsədin atam Firondur?"

O dedi: "Yox, mən elə bir kəsə sitayiş edirəm ki, sənin atanı yaradıb və onu aradan aparacaq!"

Fironun qızı həmin anda atasının yanına gedərək əhvalatı ona danışdı. Firon narahat olub qadını hüzuruna çağırdı və qəzəblə dedi: "Sən məgər mənim allahlığıma etiraf etmirsən?"

Qadın cavabında dedi: "Mən heç vaxt həqiqi Allahı buraxıb sənə pərəstiş etmərəm".

Firon onun bu qətiyyətli sözündən o qədər əsəbləşdi ki, dayanmadan əmr etdi, misdən olan təndiri odla doldurdular. Təndir qızardıqda cəlladlara dedi: "Bu qadının uşaqlarının hamısını təndirə atın".

Cəlladlar qadının gözləri qabağında, onun günahsız uşaqlarını təndirə atıb yandırdılar. Qadının uşaqları bir-bir odda yandılar, yalnız ananın qucağında kiçik övladı qalmışdı. Təbiidir ki, ananın südəmər uşağına məhəbbəti daha çox olar. O uşağı yanar odun alovları arasına atmaq üçün anadan güclə aldılar və anaya dedilər: "Əgər Musanın dinindən uzaqlaşsan, uşağını oda atmarıq".

O digər uşaqlarına görə səbir etmişdi. Amma bu südəmər uşağa görə qəlbi təlatümə gəldi. İstədi ki, onları zahirdə qane etmək üçün bir söz desin. Bu zaman Allahın qüdrətilə uşaq dilə gəldi və anasına dedi: "Səbir et, sən haqsan!"

Ana səbir etdi. O uşağı da oda ataraq yandırdılar. Sonra isə qadının özünü də oda atdılar. O sağ olana qədər, çox acı işgəncələrə dözdü və düşmənin qarşısında özünü aciz

göstərmək həsrətini, onların ürəyində qoydu. Cəlladlar ana və balalarının külünü göyə sovurdular.

İslam Peyğəmbəri (s) buyurur: “Merac gecəsi fəzada bir yerdə burnuma çox yaxşı bir ətir qoxusu dəydi. Cəbrayıldan (ə) soruşdum ki, bu misilsiz ətirli qoxu nədir? Cəbrayıl (ə) cavabında dedi ki, bu ətirli qoxu, Hizbilin həyat yoldaşının və uşaqlarının yanmış cəsədlərinin külündən gəlir. Onu bu fəzanın əhatə etdiyi hissəsində səpihlər. Bu yaxşı ətirli qoxu qiyamət gününə kimi yerin bu hissəsindən gələcək”.

Bəli bu, şücaətli və qəhrəman qadının mükafatıdır. Onun əməli Allah yanında o qədər dəyərlidir ki, pak cəsədinin gözəl ətri, İslam Peyğəmbərini (s) merac gecəsində təəccübləndirib və buyurub: “İndiyə kimi burnuma belə bir yaxşı və ətirli qoxu dəyməyib”.¹⁰

---

¹⁰ *Bihar, 13-cü cild, səh.163.*

ASIYƏ

Fironun həyat yoldaşı

Ağır və acı hadisələr müqabilində qəhrəmancasına dözüb səbir edən qadınlardan biri də Fironun həyat yoldaşı, Məzahimin qızı Həzrət Asiyədir. Allah-təala Qurani-Məciddə bu qadını mömin şəxslər üçün məsəl çəkir və onun örnək kimi yad edir. “Təhrim” surəsinin 11-ci ayəsində buyurulur: “Allah iman gətirənlərə Fironun zövcəsini məsəl çəkir. Bir zaman o: “Ey Rəbbim! Mənim üçün Cənnətdə bir ev tik. Məni Firondan və onun əməmindən qurtar. Məni zalım qövmdən xilas et” demişdi”.

Bu qadın Fironun həyat yoldaşı olaraq sarayda, lələcəvahirat və bər-bəzək içində yaşasa da, heç vaxt bunlara aldanmadı. Xəlvətdə Musaya (ə) və Allaha iman gətirdi. Musanı (ə) uşaqlıq dövründə sudan götürdü və onu doğma anadan da yaxşı himayə etdi, heç vaxt qoymadı ki, ona bir zərər dəysin. Bu imanlı qadının o qədər dərin düşüncəsi və uzaqgörənliyi var idi ki, rəvayətlərə əsasən bir göz qırpmı qədərincə İlahi vəhyə kafir olmadı.¹¹ O, Allahpərəst bir partizan kimi imkanı olan qədər Musaya (ə) kömək edir və Firona, onun əqidəsinə zərbə vururdu. Hizbilin uşaqlarının və həyat yoldaşının ürəkyandırıcı hadisəsi baş verəndə Asiyə daha fəryadlarını boğazında boğmadı, ağzına sükut möhürü vura bilmədi. Fironun qarşısında durub qətiyyətlə dedi: “Ey Firon! Nə vaxta qədər qəflət yuxusunda qalacaq və Allahın həqiqi bəndələrini yandıracaqsan?”

Firon dedi: “Mənim allahlığıma sən də şəkk edirsənmi?”

Asiyə dedi: “Mənim sənənin allahlığına etiqadım var idi ki, bu gün də şəkk edəm? Mən Musanı (ə) Nil çayıdan

---

¹¹ *Təhrim surəsi, ayə 11.*

götürdüyüm gündən onun peyğəmbərliyinə etiqadlı olmuşam. Buna görə də bacardığım qədər onu qorudum”.

Firon Asiyənin ağır cavabından elə narahat oldu ki, qəzəblə qışqırdı: “Ey Asiyə! Səni elə öldürəcəm ki, indiyə kimi heç kəsi belə öldürməmişəm”.

Fironun əmri ilə Asiyanı yerə uzadıb əl-ayağını dörd mıxa bağladılar və sinəsinə böyük daş parçası qoydular. Belə bir vəziyyətdə ona dedi: “Ey Asiyə! Musanın Allahına de ki, səni bu işgəncələrdən qurtarsın”.

Asiyə işgəncə altında çox narahat idi. Bu xəbər Musaya (ə) çatdı. Musa (ə) Allaha ərz etdi: “Ya Rəbbim! Asiyə üçün can verməyi asanlaşdır”.

Quranın (“Təhrim” surəsi, ayə 11) buyurduğuna əsasən, Asiyə deyirdi: “Ey Rəbbim! Mənim üçün Cənnətdə bir ev tik. Məni Firondan və onun zalım qövmündən xilas et”.

Allah Asiyənin məqamını onu göstərdi və ruhunu gücləndirdi. O, behişt nemətlərindən yeyir və içirdi. Asiyə bunları gördükdən sonra sevindi və göz yaşı təbəssümə döndü. Firon təəccüblə dedi: “Həyat yoldaşım dəli olub. O belə bir vəziyyətdə gülür və boş yerə özünü ölümə verir!”

Asiyə dedi: “And olsun Allaha! Dəli olmamışam. Əksinə, öz yerimi Cənnətdə görürəm”.

O, elə həmin halda Allahın görüşünə tələsdi və şəhid oldu. Asiyəyə qızmar günəş altında işgəncə verildəndə, mələklər sıraya düzülüb günəşin qabağında duraraq ona kölgə saldılar.¹² O, Cənnətin ən yaxşı qadınları və tarixin dörd ən yaxşı nümunəvi, yəni Asiyə, Məryəm (ə), Xədicə (ə) və Fatimə (ə) kimi xanımlarından birinə çevrildi.¹³

Bəzi hədis kitablarına əsasən, Asiyə dünyada ən pis insanın həyat yoldaşı idi. O, fədakarlığı və səbirli olması nəticəsində

---

¹² *Bihar*, 13-cü cild, səh.165; *Məcməul-bəyan*, 10-cu cild, səh.319.

¹³ *Kəşful-ğəmmə*, 2-ci cild, səh.133.

elə bir məqama çatdı ki, axirətdə ən yaxşı insanın həyat yoldaşı olacaq.

Bu, dözümlü, səbirli, fədakar, dini himayə edən və Allah yolunun yolçusu olan qadının mükafatı idi.

“YUKABED” VƏ “KƏLSƏMƏ”

Musanın (ə) anası və bacısı

Ən çətin hadisələrin qarşısında davam gətirən və müqavimət göstərən qadınlardan biri də Musanın (ə) anası “Yukabed” və bacısı “Kəlsəmə” (yaxud Kəlimə) idi.

Firon rejiminin cəlladları əmr etmişdilər ki, dünyaya gələn bütün oğlan uşaqlarını öldürsünlər. Çünki münəccimlərin dediyinə görə, həmin ildə Fironun taxt-tacını aradan aparacaq bir oğlan uşağı dünyaya gələcəkdi. Buna görə də onlar istəyirdilər ki, həmin uşağı öldürməklə bunun qarşısını alsınlar. Gizlin məmurlar, mamaçalar hər yerdə hazır olub, hər yeri yoxlayaraq nəzarət altında saxlayırdılar. Əgər bir uşaq dünyaya gəlsəydi onu öldürürdilər. On minlərlə günahsız uşaqlar öldürüldülər. Hər bir evdən Bəni İsrail qadınlarının naləsi və ağlamaq səsləri gəlirdi. Qəm-qüssə az yaşlı uşaqların da ölümünə səbəb olurdu. İş o yerə çatdı ki, qibtilərin (Fironun tərəfdarlarının) rəisi Fironun yanına gəlib, ondan bu barədə fikrinin dəyişməsinə istədi. Firon əmr etdi ki, bir il uşaqları öldürsünlər, bir il isə əl saxlasınlar. Musanın (ə) qardaşı Harun həmin uşaqların öldürülmədiyi ildə dünyaya gəldi.¹⁴ Bəni İsrailə şamil olmuş İlahi lütf və qeybdən gələn yardımlar, Musanın (ə) anasının hamiləliyinin bilinməməsinə kömək oldu. Hətta Musanın (ə) anasının soracağına gəlmiş həkim onu müayinə edərkən onda hamiləliyin əsər-ələmətini görmədi. Musa (ə) dünyaya gəldiyi zaman, onun anasına

---

¹⁴ *Məcəmaul-bəyan, 1-ci cild, səh.106.*

kömək etmək üçün gəlmiş həkim qadın Musanın (ə) alnındakı nuru gördükdə onun məhəbbəti qəlbinə düşdü və bu barədə heç kəsə bir söz demədi.¹⁵

Beləcə, Musa (ə) dünyaya gəldi. Onun anası və bacısı belə bir böhranlı və qorxulu vəziyyətdə Musanı (ə) himayə etdilər və gözlərinin nurunu ölməyə qoymadılar. Ancaq həmin böhranlı vəziyyət hələ də aradan getməmişdi. Hər an onu öldürmək təhlükəsi var idi. Ana övladının nicat tapması barəsində fikirləşirdi. Allah Musanın (ə) anasına: “Musanı əmizdir, öldürülməsi təhlükəsini hiss etsən onu dəryaya (Nil çayına) at və narahat olma! Biz onu sənə qaytaracaq və peyğəmbərlərdən edəcəyik” – deyə buyurdu.¹⁶ Ana, dülgər Hizbilin yanına gedib ona dedi: “Bir sandıq düzəlt”.

Dülgər sandığı düzəltdi. Ana sandığı ehtiyatla evə apardı. Uşağını sandığa qoyub Nil çayının yanına gəldi və onu suya buraxdı. Firon və həyat yoldaşı bu zaman Nil çayının kənarında idilər. Birdən suda üzən sandığı gördülər. Firon həyat yoldaşına dedi: “O sandığı götür və bura gətir”.

Asiyə sandığı sudan götürdü və qapısını açıqda orada gözəl bir uşaq gördü. Allah həmin anda Musanın (ə) məhəbbətini Asiyənin qəlbinə saldı. Firon uşağı görəndə bərk qəzəblənərək dedi: “Necə ola bilər ki, hər yer nəzarət altında ola-ola bu uşaq əldən çıxıb və onu öldürməyiblər?”

Asiyə dedi: “Bu uşaq bir yaşındadır. Sən də əmr etmişən ki, bu ilki uşaqları öldürsünlər. Qoy bu uşaq bizim üçün qalıb gözümüzün işığı olsun. Onu öldürmə, bəlkə bizə xeyri dəydi. Onu övladlığa götürək”.¹⁷

Anası isə Musanın (ə) fikrində idi. Qızı, Musanın (ə) Kəlsəmə adlı bacısına dedi ki, sandığın dalınca gedib, əhvalatı

---

¹⁵ *Məcməul-bəyan, 7-ci cild, səh.241.*

¹⁶ *Qəsəs surəsi, ayə 7.*

¹⁷ *Məcməul-bəyan, 7-ci cild, səh.241.*

ona xəbər versin. Bacısı çətin vəziyyətdə qardaşının dalınca gedərək onun Fironun evində olduğunu öyrəndi. Naməlum halda özünü oraya çatdırdı. Gördü ki, qadınlar sarayda Musanı (ə) əmizdirmək üçün toplaşblar, ancaq o heç kəsin südünü qəbul etmir. Musanın (ə) bacısı onlara dedi: “Əgər istəsəniz, mən sizə bu uşağı əmizdirə bilən bir ananı tanıtırdıram”.

Axırda Allahın lütfü sayəsində, bacının köməyi ilə uşağı anasının yanına gətirdilər. Musa (ə) anasının iyin hiss etdikdən sonra, südünü əmib, isti ana qucağında yuxuya getdi.

Yazırlar ki, Firon ananı hüzuruna çağırıb ona dedi: “Nə üçün bu uşaq tək sənin südünü qəbul edir?”

Ana cavabında dedi: “Çünki məndən yaxşı ətir qoxusu gəlir və südüm də dadlıdır. Buna görə də hər bir uşaq mənim südümü götürür”.

Firon onun bu sözlünə inandı və daha bu barədə maraqlanmadı.¹⁸

BUNA VƏ YA NUNA

Hz. İbrahimin (ə) anası

Həzrət Musanın (ə) qeyd olunan macərəsinə oxşar bir hadisə Həzrət İbrahimin (ə) “Buna” və yaxud “Nuna” adlı anasının da başına gəldi. Nəmrudun gördüyü yuxuya əsasən və ya kahinlərin verdiyi xəbərə görə, o, gələcəkdə bu il doğulacaq uşağın əliylə həlak olacaqdı. Buna görə də o, çoxlu oğlan uşaqlarını öldürərək bir çox evləri matəmə qarq etdi. Bəzilərinin nəql etdiyinə görə o, yetmiş yeddi mindən yüz minə qədər uşaq öldürdü.¹⁹ İbrahimin (ə) cəsur anası belə bir

---

¹⁸ *Məcəmaul-bəyan*, 7-ci cild, səh.243.

¹⁹ *Nasixut-təvrix*, 1-ci cild, səh.160.

ağır və böhranlı vəziyyətdə, misilsiz şücaətlə özünü Nəmrudun casuslarından gizlətdi və doğum zamanı, adət olmaq bəhanəsi ilə (o zaman adət olmuş qadınların şəhərdən çıxması bir qayda və ənənə idi) şəhərdən çıxdı və çöllükdəki dağda mağara tapdı. Mağaraya girdi və İbrahim (ə) elə orada dünyaya gəldi. Bu yorulmaz ana 13 il casusların gözündən uzaq, bəzən sübh çağları və bəzən də gecə yarısı özünü mağaraya çatdıraraq oğluyla görüşərdi. Qeybdən İlahi yardımlar onun köməyinə gəlirdi. O, Allahla idi, Allah da ona kömək edərdi. Nəhayət o, on üç ildən sonra İbrahimi (ə) xüsusi bir yolla şəhərə gətirdi. İbrahim (ə) yavaş-yavaş bütpərəstlərlə mübarizəyə başladı. O hər gün mübarizəsini gücləndirirdi.²⁰

HACƏR

İsmayılın (ə) anası

Əvvəllər kənz olmuş Hacər, Həzrət İbrahim Xəlilin (ə) həyat yoldaşı oldu. O, bir neçə dəfə çox ağır və acı hadisələrlə rastlaşdı. Onlardan biri də bu idi ki, Allah İbrahimə (ə) oğlu İsmayılı Məkkənin susuz və yandırıcı çöllüyündəki uca dağların yanında qoymağı əmr etdi. Hacər bu ağır işi, Allahın və Peyğəmbərinin (ə) istəyinə əməl etmək üçün qəbul etdi. Uzun müddət uşağıyla tək-tənha, uca Əbu Qubeys dağının kənarında yaşadı. Ora elə bir yer idi ki, ilk dəfə uşağı susayanda su tapılmadı. Hərçənd ki, sonralar yerdən Zəməm bulağı qaynadı və onlar bu sudan istifadə etdilər. Hacər uşağıyla birlikdə mehriban ərindən uzaqda özünü bütün çətinliklərə öyrəşdirdi. İsmayıl boy-buxunlu cavan oğlan olanda, İbrahim (ə) bəzi vaxtlar onların görüşünə gəlirdi. O, Allahın fərmanı və İsmayılın köməyi ilə Kəbə evini tikdi.

---

²⁰ *Məcəmaul-bəyan, 4-cü cild, səh.325; Bihar, 12-ci cild, səh.19-dan sonra.*

Amma bu ev, allahpərəstlik tarixində bu ailənin özündən sonra yadigar qoyduğu axırıncı ev deyildi. Onları tezliklə böyük bir imtahan gözləyirdi; ata-ana öz qoçaq övladı İsmayılı Allah yolunda, Onun razılığı üçün qurban kəsməli idi. Ata və oğul, Hacəri analıq məhəbbətinə xatir bu əhvalatdan xəbərdar etmədilər. Qəlbən Allaha təslim olduqlarına xatir, Allahın əmrini yerinə yetirmək üçün evdən çıxdılar. Hacər bu əhvalatdan xəbərdar oldu. Əgər o adi bir qadın olsaydı, çox narahat olardı. Çünki, qəlbinin bir parçası, ömrünün səmərəsi olan İsmayılı qurban kəsirdilər. Şeytan qoca kişi cildində gəlib əhvalatı ona söyləyəndə o, cavabında: “Heç bir ata oğlunun başını kəsməz” dedi.

Şeytan: “İbrahim (ə) deyir ki, Allah buyurub”.

O zaman bu ixlaslı qadın dedi: “Mənim və İsmayılın min canı da olsa, Allaha fəda olsun. Ey kaş min oğlum olaydı, hamısını Allah yolunda qurban verəydim”.

Sonra əlinə bir neçə daş götürüb, şeytana tərəf ataraq onu özündən qovdu. Şeytan Hacərdən məyus olub yolunu itirdi.²¹

---

²¹ *Məcəmaul-bəyan, 8-ci cild, səh.453; Me`racus-saadət, səh.491.*

HƏZRƏT MƏRYƏM (Ə)

Hz. İsanın (ə) anası

Allah Quranda Hz. Məryəmin bu üstünlüyünü belə bildirir: *Bir zaman mələklər dedilər: "Ey Məryəm! Haqiqətən, Allah səni seçdi, təmizlədi və seçib aləmlərin qadınlarından üstün etdi. Ey Məryəm! Rəbbinə itaət et, səcdə qıl və rükuya gedənlərlə birlikdə rükuya get!" (Ali İmran Surəsi, 42-43)*

İmranın qızı Məryəm İslamdan qabaqkı dönəmin digər nümunəvi və kamil qadınlardandı. Allah onu da Quranda Asiyə kimi möminlər üçün məsəl çəkir, örnək kimi qeyd edir və buyurur: "Məryəm ismətli və namuslu bir qız idi. Biz Cəbrayıl vasitəsi ilə ona üfürdük (və o Həzrət İsaya (ə) hamilə oldu). O, tövhidi, peyğəmbərləri, səma kitablarını təsdiq etdi və Allah dərgahında daim ibadət və itaət edənlərdən oldu".²²

Bir gün Peyğəmbər (s) mehriban həyat yoldaşı Xədicənin (s) yanına gəldi. Gördü ki, Xədicə hamiləlik ağrısından əziyyət çəkib qıvrılır. Həzrət (s) buyurdu: "Mən də sənəin əziyyət çəkməyinə görə narahatam. Ancaq Allah əziyyətdə çoxlu xeyir qərar veribdir. Sakit bir yerə gedəndə, mənim salamımı o qadınlara çatdır".

Xədicə dedi: "Onlar kimdir?"

Peyğəmbər (s) buyurdu: "Onlar İmranın qızı Məryəm, Məzahimin qızı Asiyə və Musanın (ə) bacısı Kəlimədən ibarətdirlər".

Xədicə (s) rahat oldu və ərz etdi: "Bəh-bəh, nə yaxşı insanlardırlar!"²³

Həzrət Peyğəmbər (s) buyurdu: "Kişilərdən bir çoxları kamilliyin son həddinə çatıblar. Ancaq qadınlardan dörd

---

²² Təhrim surəsi, ayə 12.

²³ Məcəmül-bəyan, 1-ci cild, səh.320.

qadın kamilliyin ali dərəcəsinə çatıb: 1-Asiyə, 2-Məryəm, 3-Xədicə (s), 4-Fatimə (s)".²⁴

Həzrət Məryəmin (s) "Hənnə" (Anna) adlı anası sonsuz idi və digər qadınlar kimi övlad sahibi olmağı arzu edirdi. O və bacısı Əşya Bəni İsrailin adlı-sanlı qadınlarından idilər. O İmranın, bacısı isə Zəkəriyyənin həyat yoldaşıydı.²⁵ Məryəmin anası sonsuz olduğu üçün çox pərişan idi və həmişə buna çarə axtarardı. Axırda böyük Allaha pənah apardı. Ondan istədi və nəzir etdi ki, əgər övladı olsa, o dövrdəki adət-ənənəyə uyğun olaraq onu ibadətgaha xidmətçi olmaq üçün Beytül-Müqəddəsə vəqf etsin. Bu nəzir, Məryəmin (s) anasının ixlası və tövhidindən xəbər verirdi ki, o, övladı təkcə özünün təskinlik tapması üçün istəmirdi. Əksinə, Allah ibadətگاهının xidmətçisi və Ona pərəstiş edən bir övlad istəyirdi. Allah onun xalis niyyətlə etdiyi duasını qəbul etdi. Bundan bir qədər sonra qadın hamilə olduğunu hiss etdi. Bir qız uşağı dünyaya gətirdi. Onun adını Məryəm qoydular. Ana öz nəzrinə vəfalı olaraq Məryəmi Beytül-Müqəddəsin böyüyünün yanına apararaq, onu ibadətgaha xidmətçi kimi təqdim etdi. Məryəmin anası ərinə itirdiyinə görə qəlbi təkcə qızıyla şad olardı. O tez-tez Beytül-Müqəddəsə gedib qızından xəbər tutar və evə qayıdardı. Beytül-Müqəddəsin böyüklərinin içərisində hamıdan çox Məryəmin xalasının əri, yəni Həzrət Zəkəriyyə (ə) Məryəmi himayə etməyə meyilli idi. O, Məryəmi saxlamaq üçün təyin edildi. Zəkəriyyə mehriban ata kimi Məryəmi saxlamaqda və qorumaqda bütün ehtiyatlara riayət edirdi. Bir gün Zəkəriyyə Məryəmin mehribanına yaxınlaşdıqda, onun yanında bir yemək tabağını görərək təəccübləndi. Çünki ondan savayı heç kəs Məryəmin yanına gəlmirdi. Məryəmdən soruşdu: "Bu fəslə çatmamış

---

²⁴ *Həmin mənbə.*

²⁵ *Bə`zi rəvayətlərə əsasən İmran da peyğəmbərlərdən idi.*

meyvələr sənin yanına haradan gəlibdir? Hərçənd ki, qapılar bağlı olub və heç kəs bura girmirdi?”

Məryəm dedi: “Bunlar mənim Allahım tərəfindəndir. Allah istədiyi şəxsə ruzi verər”.²⁶

Zəkəriyyə başa düşdü ki, Allah Məryəmə uca bir məqam bəxş edərək onu digər qadınlardan fərqləndirir. O, belə bir mənzərəni müşahidə etdikdən sonra Allahdan istədi ki, ona da pak bir övlad əta etsin. (Çünki Zəkəriyyə göürdü ki, Məryəm özünün Allahla qurduğu xalis rabitə və etdiyi dua sayəsində, məqamı elə bir həddə çatır ki, onun üçün behişt meyvələri gəlirdi). Zəkəriyyənin duası qəbul oldu. Allah ona Yəhya (ə) adlı bir oğlanı müjdə verdi. Zəkəriyyə dedi: “Mən və qadınım qocalıb əldən düşmüşük. Biz necə övlad sahibi olacağıq?”

Allah ona buyurdu: “Allah belə istəyir”.²⁷

Məryəm ayaq üstə o qədər ibadət etdi ki, ayaqları şişdi. Doqquz yaşında oruc tutmaqla, namaz qılmaqla və pərhişkarlıqla öz zamanının bütün ibadət edənlərindən öndəydi. Çətin hadisələr qarşısında səbir və müqavimətiylə öz zamanında birinci idi.²⁸ Məryəm böyüyüb boya-başa çatdıqda Allah ona “Ülul-əzm” peyğəmbərlərdən olan Həzrət İsa (ə) kimi bir övlad əta etdi. Fədakarlığı, namuslu olması, pərhişkarlığı və iman nuru onu elə bir məqama çatdırdı ki, Cəbrayıl Əmin (ə) Məryəmin yanına gəlib, ona üfürdü və o hamilə oldu. Bu hamiləlikdən Həzrət İsa (ə) dünyaya gəldi. Onun ali mənəvi məqamını dərk etməyə qüdrəti çatmayan nadan camaat xoşagəlməz sözlər deyib, Məryəmi incitdilər. Allahın əmri ilə sükut orucu tutan Məryəm bu camaatla danışmayaraq işarə etdi ki, “beşikdəki uşaqdan soruşun”.

---

²⁶ Bu mətləblər Ali İmran surəsinin 35-ci və 37-ci ayələrində gəlibdir.

²⁷ Ali İmran surəsi, ayə 38-dən 40-a qədər.

²⁸ Rəyahinuş-şəriət, 2-ci cild, səh.280.

Camaat Məryəmin sözlərini ələ saldılar. Amma Allahın qüdrətiylə uşaq dil açaraq dedi: “Mən Allah bəndəsiyəm. O məni peyğəmbər etdi və mənə kitab verdi. O, harada oluramsa olum, məni xeyir və bərəkət verən etdi”.

Bu canlı möcüzə həmin qövmün dilini bağladı.²⁹ Məryəm mənəvi məqamın yüksək dərəcələrindən birinə çatmışdı. O öz ibadətghahında (Livandakı dağda) dünyadan gedəndə, övladı Həzrət İsa (ə) nalə çəkib deyirdi: “Qürbətdə və vəhşətdə daha mənə kim munis olacaq? Kim mənə Allahın itaətində kömək edəcək?”

Məryəm (ə) bir qız idi. Gördüyünüz kimi imanlı bir qız himməti, isməti və çalışqanlıığı nəticəsində necə də böyük bir məqama yüksəldi. Bundan daha mühümü, onun tərbiyəsi altında Həzrət İsa (ə) kimi bir peyğəmbər böyüyüb boya-başa çatdı. Məryəm həmişə Allahla idi və Onun fərmanına təslim olardı. Allah-təala da həmçinin, onu Özünün sonsuz rəhməti sayəsində saxladı və yaxşı adını da dünyanın sonuna qədər qoruyacaq. Qurandakı surələrdən biri Məryəm adlanıb və ona məxsusdur. Müqəddəs kitabda 34 dəfə onun adı və fəzilətlərindən söz açılır.

Bəzi rəvayətlərə əsasən behiştin ən yaxşı qadınları dörd nəfərdir və Allah bu qadınları seçib: 1. Xədicə (s), 2. Fatimə (s), 3. Asiyə (s), 4. Məryəm (s).

---

²⁹ Məryəm surəsinin ilk ayəsindən 34-cü ayələrinə qədər olan ayələrdən götürülmüşdür; Qur`an dastanları, Bələği, səh.228 və 240.

RUHMƏ

Həzrət Əyyubun (ə) həyat yoldaşı

İslamdan əvvəlki dövrlərdə yaşamış nümunəvi qadınlardan biri də Həzrət Əyyubun (ə) “Ruhmə” adlı həyat yoldaşı idi. Həzrət Əyyub (ə) həyatın ən ağır hadisələri ilə üzləşdi. Uşaqları evin altında qalıb öldülər, bağları yandı, bütün var-dövləti və mal-qarası tələf oldu. Axırda özü də uzun sürən xəstəliyə tutuldu. Bunların hamısından da ağır, camaatın ona baş çəkib təsəlli vermək əvəzində, vurduqları dil yaraları idi. Camaat deyirdi: “Yəqin ki, günahkar olubsan, Allah da səni bu vəziyyətə düçar edib”.

Camaat ondan uzaqlaşdı. O, naçar qalıb şəhərdən çıxaraq çöllükdə, ağır vəziyyətdə yaşamağa başladı. Ruhmə fədakarlıq göstərərək ərinə qulluq etməyə davam etdi. Lakin axırda yorulub əldən düşdü. Əri Əyyubla söhbət edəndə, Əyyub ona dedi: “Məndən uzaqlaş!”

O, Əyyubu tək qoyub getdi. Əyyub bu İlahi imtahandan yaxşı çıxdıqda, Allah ona mərhəmət göstərüb, əvvəlki sağlamlığını və cavanlığını qaytardı. Ona müxtəlif nemətlər verildi. Həyat yoldaşı, Əyyubun əmri ilə ondan uzaqlaşsa da, qəlbi əziyyətdə olan ərindən ayrılıdığına görə döyünürdü və həmişə onun fikrində idi. Axırda (Əyyubun əvvəlki sağlamlığının və nemətlərin ona qayıtmasından xəbərsiz olan halda) qərara gəldi ki, onu görməyə getsin və ona xidmət etməyi davam etdirdsin. Əyyubun yaşadığı yerə çatanda, orada səfəli, meyvəli və gül-çiçəkli bağın içində gözəl bir cavan oğlan gördü. Onu tanımadı və təəccübləndi. Amma çox çəkmədi ki, Əyyubun işarəsi ilə Allahın lütf və mərhəmətinin onlara şamil olmasını anladı və əlini Əyyubun boynuna saldı. Onların hər ikisi Allaha bütün bu lütfünə və mehribanlığına görə şükr etdilər. Allah həmin bu qadından Əyyuba saleh bir övlad nəsim etdi. Onun və həyat yoldaşının həyatı digərləri

üçün iman, şükr, dözümlü və səbir dərsi oldu.³⁰ Əyyubun həyat yoldaşı Ruhmə hərçənd ki, bir dəfə yorulub dözümsüzlük etdi, amma tez peşiman oldu və əziyyətdə olan ərinə xidmət etməyə davam etdi. Allah-təala da bunun müqabilində ona və ərinə çoxlu nemətlər bəxş etdi. İnsan gərək çox ağır və çətin hadisələrdən tez yorulub və dözümsüzlük göstərməsin. Əgər belə bir hal baş versə, nə qədər ki gec olmayıb səhvini düzəltsin.

SƏFURA

Şuəybin qızı

Şuəybin qızlarının Musa (ə) ilə rəftarları, qadınların necə fikirləşmələri və rəftar etmələri mühüm bir dərstdir.

Həzrət Musa (ə) Fironun qüdrətli vaxtında məzlumları onun və adamlarının zülmündən müdafiə edirdi. Ancaq bir gün zalımlardan birinin zülmünün qarşısını alanda, onun başına bir yumruq zərbəsi endirdi. Həmin zülmkar aldığı zərbədən yerə yıxılıb öldü. Musa (ə) o cür cansıxıcı və qorxulu mühitdə canının təhlükədə olduğunu hiss etdi. Gizlin şəkildə Misirdən çıxdı və piyada Mədyənə tərəf yola düşdü. Musa (ə) Mədyənə yaxınlaşanda çobanların qoyunları sulamaq üçün bir quyunun yanına gətirdiklərini gördü. Onlar quyudan su çəkib qoyunlara verirdilər. Bu zaman Musa (ə) iki qızın kənardə durub öz qoyunlarının quyuya yaxınlaşmasının qarşısını aldığını müşahidə etdi. Çünki onlar öz iffətlərinin qorunmasına, qayda-qanuna və növbəyə riayət etmək istəyirdilər. Onlar Şueybin (ə) qızları idilər. Qəlbi həmişə imkansız və köməksiz insanlarla olan Musa (ə) o qızlara kömək etmək qərarına gəldi. Yaxınlaşıb dedi: “Öz qoyunlarınıza niyə su vermirsiniz?”

---

³⁰ Qisə Qur`an, Bələği, səh.207 və 293.

Onlar dedilər: “Kişilərin getməsini gözləyirik və sonra biz öz qoyunlarımıza su verəcəyik”.

Musa (ə) qabı onlardan aldı və var gücü ilə tək başına quyudan su çəkib onların qoyunlarına verdi. Sonra onlardan ayrılıb bir ağacın kölgəsi altında oturdu. Aclıq ona qalib gəlmişdi üçün Musa Allahdan kömək istədi. Bu zaman Şueyb qızları atalarının yanına gedib əhvalatı ona danışdılar. Şueyb dedi: “Gedin o cavanı evimizə dəvət edin”.

Qızlardan biri özünü tələsik Musaya (ə) çatdıraraq atasının dəvətini ona bildirdi. Musa (ə) bu dəvəti qəbul etdi və yolda qıza dedi: “Sən mənim arxamca gəl. Harada yolundan azsam, arxadan həmin istiqamətə daş atmaqla mənə yol göstər”.

(Musanın (ə) bu sözləri onun iffətinin qorunmasına xatir idi). Qız razı oldu. Musa evə çatanda, Şueyb onu yaxşı qarşıladı. O qız atasına dedi: “Bu cavan oğlanı özünə köməkçi götür. Ona görə ki, güclü, əmin (təmiz) və ədəbli bir oğlandır”.

Qız onun gücünü quyudan su çəkəndə, paklığını və təmizliyini isə yolda görmüşdü. O, bu sözləri atasına dedi və ata da düşüncəli qızının söylədiyi dəlilləri qəbul etdi. Hətta Musaya (ə) qızlarından biri ilə evlənməsini təklif etdi. Musa (ə) da bu təkliflə razılaşıb “Səfura”nın əri oldu.³¹

---

³¹ *Təfsirə Məcəmül-bəyan, 7-ci cild, səh.248 (“Qəsəs” surəsi, 28 və 21-ci ayələr).*

HƏZRƏT AMƏNƏ

İslam Peyğəmbərinin (s) anası

Məkkənin Əbd Manaf tayfasında məişət vəziyyəti orta durumda olan ailədə pak bir qız yaşayırdı. Onun paklığı və nuraniliyi hələ uşaqlıq və gənclik dövründə məsum çöhrəsində görünürdü. Heç kəs bilməzdi ki, o, yaradılış aləminin ən böyük şəxsiyyətinin, yəni həzrət Məhəmmədin (s) anası olmağa layiq görülcək.

Əbdül Müttəlibin övladlarından biri, Peyğəmbərin (s) əziz atası Əbdullah misilsiz şəxsiyyətli, xoş əxlaqlı və gülər üzlü bir cavan idi. Nübuvvət nuru vücuduna yerləşdikdən sonra onun alnında xüsusi bir parlaqlıq olardı. O zamanın bir çox şərəfli ailələrinin qızları Əbdullahın həyat yoldaşı olmalarını arzu edərdilər. Ancaq iffətli, ağıllı və təcrübəli bir kişi olan Əbdül Müttəlib, onun xatirini istəyənlərin içindən Vəhəb ibn Əbd Manafın Amənə adlı qızını Əbdullah üçün gözaltı etdi. Tanınmamış, orta durumlu bir ailədən olan Vəhəb və həyat yoldaşı heç vaxt güman etməzdilər ki, belə bir iftixar onlara nəsib olsun. Əbdül Müttəlib Vəhəbin evinə gedib onun qızı Amənəni oğlu Əbdullah üçün istədikdə onlar məmnuniyyətlə bunu qəbul etdilər. Aminə Əbdül Müttəlibin evinə gəlin köçdü. Bu cür ismətli və şücaətli ata-anadan dünyanın ən üstün insanı olan həzrət Məhəmməd (s) dünyaya gəldi.

Bəli, Amənə qadın idi. Amma elə bir qadın idi ki, Həzrət Məhəmmədin (s) anası olmağa layiq görülmüşdü.³²

İslam Peyğəmbərinin (s) əziz anası, Həzrət Amənənin dünyadan getməsi haqda müxtəlif nəzər və fikirlər olsa da, düzgün hesab ediləni budur ki, Həzrətin (s) altı yaşı olanda ana itkisi ilə üzleşdi. Məkkədən Mədinəyə öz qohumlarını görməyə gedən Amənə, qayıdan zaman (Məkkə ilə Mədinə

---

³² *Rəyahinuş-şəriət, 2-ci cild, səh.386-dan 411-ə qədər.*

arasında yerləşən) Əbva kəndində dünyasını dəyişdi. Qəbri indi də həmin yerdədi.

Peyğəmbər (s) bu səfərdə anası ilə birlikdəydi və onlar bir ay Mədinədə qaldılar. Orada atası Əbdullahın qəbri üstünə gedib onu yad etdilər. Ancaq qayıdan zaman yolda əziz anası xəstələndi və Əbva kəndində dünyasını dəyişdi.

HƏLİMƏ SƏDİYYƏ

Hə. Peyğəmbərin süd (s) anası

Peyğəmbər (s) hələ dünyaya gəlməmişdən əvvəl atası Əbdullah dünyasını dəyişdi. İki, ya altı yaşı olmamış anası da dünyadan getdi. Əbdül-Müttəlib Məhəmmədə (s) süd vermək üçün pak və iffətli bir qadın axtarırdı. Çünki o həzrət (s) hər kəsin südünü qəbul etmirdi. Əbdül-Müttəlib təsadüfən Məkkəyə süd vermək üçün uşaq axtarmağa gəlmiş səhrada yaşayan (köçəri) bir qadını gördü. Əbdül-Müttəlib ona dedi: "Sən kimsən?"

Qadın: "Mən bəni-Səd tayfasından olan Həliməyəm".

Əbdül-Müttəlib: "Bəh-bəh! Səndə "səadət və helm" kimi əbədiyyətin və ruzgarın iki gözəl xisləti vardır".

Onun adını yaxşı yerə yozdu və uşağın yanına apardı. Məhəmməd (s) onun südünü götürdü. Bundan sonra qadın Məhəmmədi (s) özüylə yaşadığı yerə aparıb ona süd verməyə başladı.

Beləliklə, yenə də görürük ki, ismətli qadın yaxşı xislətlərə malik olmaqla necə də dəyərli olur. Əbdül-Müttəlib onu bəyənilir və Məhəmmədi (s) əmizdirmək üçün bir ana kimi onu seçir. Yəni fərqi yoxdur, qadın mal-qara saxlayan köçəri olub səhrada yaşasa da, əgər fəzilətli, əxlaqlı və yaxşı xüsusiyyətlərə malik olarsa, Həzrət Məhəmmədin (s) ikinci anası olmaq ləyaqətini qazanır.

İSLAMIN ƏVVƏLİNDƏKİ SEÇİLMİŞ QADINLAR

XƏDİCƏ (Ə)

HƏZRƏT RƏSULULLAHIN (S) İLK HƏYAT YOLDAŞI

Qüreyş tayfasından olan Xuvəylidin qızı Xədicə (ə) Məkkənin tanınmış və sərvətli qadınlarından idi. Çox iffətli və ismətli olduğu üçün cahiliyyət zamanında ona "Tahirə" (ismətli xanım) deyirdilər. O iki dəfə ailə həyatı qurmuş və ərlərinin hər ikisi dünyadan getmişdilər. Özünün və ərlərindən ona çatan var-dövləti ilə ticarətlə məşğul olardı. Onun ticarət işində hər qəbilədən bir neçə adam xidmət edərdi. O, bu yolla çoxlu sərvət toplamışdı. Xədicənin ticarət karvanları həmişə uzaq və yaxın şəhərlərə gedərdi. Xədicə (ə) əvvəllər xaçpərəst olduğu üçün məsihilərin kitablarından İslam Peyğəmbərinin (s) əhvalatını eşitmişdi. Eyni zamanda Məkkədə həzrət Məhəmmədin (s) əxlaqını və simasını görmüş, onunla ailə həyatı qurmağa meyilli idi. Peyğəmbər (s) də həmçinin buna razı idi. O əmisi Əbu Talibin vasitəsi ilə toya hazırlıq gördü. Xədicə qırx yaşında, o zaman iyirmi beş yaşı olan Peyğəmbərlə (s) ailə qurdu. O, Məhəmmədlə (s) mehriban və fədakarlıqla yaşadı və besətin doqquzuncu, ya onuncu ilində dünyasını dəyişdi.

Həzrət Xədicə (ə) Peyğəmbərlə (s) evlənəndə İslamın ilk çağları və düşmənlərin Peyğəmbərə (s) qarşı təhlükə yaratdığı dövrlər idi. O İslamı qəbul edən ilk qadın idi və bütün var-dövlətini Rəsulullahın (s) ixtiyarında qoydu. O Həzrət (s) bütün var-dövlətini İslamın inkişafı və yoxsul camaatın yolunda xərclədi. Həzrət Xədicə (ə) deyirdi: "Bizim var-dövlətimizdən tək-cə iki dəri qalmışdı. Gündüzlər ona

qoyunlar üçün ot yığar, gecələr isə yatanda üstümüzə örtərdik”.

Bu, onun var-dövləti ilə göstərdiyi fədakarlığı idi. Onun digər fədakarlığı isə canı ilə Peyğəmbəri (s) və onun ilahi məqsədlərini müdafiə etməsiydi. Bunun da Peyğəmbər (s) üçün çox böyük əhəmiyyəti var idi. O, Peyğəmbərin (s) qəmlərinə şərik, ona mehriban və nəvazişli olmuşdu. Xədicə (ə) behiştin ən yaxşı və tarixdəki dörd nümunəvi qadınlardan biridir. Xədicə iki aləmin xanımı Həzrət Fatiməni (ə) tərbiyə edib boya-başa çatdıran qadındır. Həzrət Əli (ə) “Qasiə” xütbəsinə onun fədakarlığını xatırladaraq buyurur: “İslamın əvvəlindəki çətin anlarda, İslam dini Rəsulullahın (s), Xədicənin evindən başqa heç bir evə daxil olmamışdı. Mən də onların üçüncüsü idim”.³³

Bəli, Xədicə canı və malı ilə ən çətin şəraitdə İslama xidmət etmək üçün ayağa qalxdı və qəhrəmanlıqla İslamı müdafiə etdi. O, bu yolda ən ağır çətinliklərə dözdü. Bəzən çörək, su götürüb İmam Əli (ə) ilə birlikdə Peyğəmbəri (s) tapmaq üçün gedərdilər ki, əgər düşmən tərəfindən tutulub saxlanılmışdırsa, ya gizlədilmişdirsə, ona su və çörək versinlər. Xədicə “Şəbi Əbi Talib” mühasirəsi zamanı həyatının ən çətin dövrünü yaşadı. Bu çətinlik üç il çəkdi. O, dağ kimi dözümlü oldu və sonda canını bu yolda fəda etdi. Axır vaxtlarda az-az əziyyət çəkirdi. Şəbin mühasirəsindən çıxdıqdan bir il sonra (bəsin doqquzuncu, ya onuncu ili) Peyğəmbərin (s) vəfalı sirdaşı Əbu Talibin vəfatından bir neçə gün keçməmişdi ki, dünyasını dəyişdi. Peyğəmbər (s) həmin ili “Hüzn və qəm-qüssə” ili adlandırdı. Çünki həmin ildə iki fədakar dostunu itirmişdi.³⁴ Peyğəmbər (s) Xədicənin ona göstərdiyi mehribanlıqları və fədakarlıqları heç vaxt

---

³³ *Nəhcül-bələğə, 192-ci xütbə.*

³⁴ *Əl-macalisus-sunniyyə, 5-ci cild, səh.6.*

unutmurdu. Həmişə onu xatırlayar və salam deyərdi. Həzrət (s) bir gün Aişənin deyilməsinin müqabilində buyurdu: "Hamı məni təkzib edəndə Xədicə məni təsdiq edərdi. Hamı məndən uzaqlaşanda, o mənə iman gətirdi. Məni tək-tənha qoymadı və müdafiə etdi. Allah ona rəhmət etsin, çox bərəkətli qadın idi. O mənim üçün altı övlad dünyaya gətirdi".³⁵

Bu, iki dünyanın nümunəvi xanımı İslamın hədəf və məqsədlərini irəli aparmaqda qadınlara iffət, səbir və dözümlük, fədakarlıq, çalışqanlıq, acı hadisələr qarşısında bütün varlığı ilə qəhrəmancasına müqavimətli olmaq dərsi verdi. O isbat etdi ki, qadın nəinki bütün çətinliklərə dözə bilər, hətta Allaha görə eşq və səxavətlə onları gözəl qarşılaya bilər.

---

³⁵ *Üsdul-ğəbə, 8-ci cild, səh.438. Bu övladlar Qasim, Əbdullah, Rükəyyə, Ümmü Gülsüm, Zeynəb və Fatimə Zəhradan (s) ibarətdirlər.*

FATİMEYİ ZƏHRA (Ə)

Hz. Məhəmməd Peyğəmbərin qızı, Hz. Əinin (ə) həyat yoldaşı, İmam Həsən (ə) və İmam Hüseyinin (ə) anası

Həzrət Zəhra (ə) besətin beşinci ilində, cəmədiys-sani ayının iyirmisi, cümə günü dünyaya gəldi. Onun atası İslam Peyğəmbəri (s), anası isə Xədicə Kübra (ə) idi. Fatimənin fəzilətləri saysız-hesabsızdır. Hətta onların mündəricatını da burada göstərmək mümkün deyil. Ancaq biz burada bir neçə nümunəni qeyd etməklə kifayətlənirik:

Fatimə atasının sağlığında onun munisi və vəfalı dostu idi. Bəzən atası onu “Ümmü Əbiha” (atasının anası) adlandırırdı. Fatimə (s) atasının yanına gələndə, Peyğəmbər (s) ona ehtiram etmək üçün ayağa qalxardı. Peyğəmbər (s) buyurardı: “Fatimə (ə) mənim bədənimin bir parçasıdır. Hər kəs onu qəzəbləndirsə, məni qəzəbləndirər və hər kəs onu sevdirsə, məni sevindirər”.³⁶

Əhli-sünnə kitablarında, o cümlədən “Səhih-Buxari”də yuxarıdakı cümlələr qeyd olunub. “Yənabiul-məvəddət” kitabında (əhli-sünnə kitablarından biri) nəql olunur ki, Peyğəmbər (s) buyurdu: “Ey Fatimə! Allah sənin qəzəbinlə qəzəblənər, sevincinlə də sevinər”.³⁷

Aişə deyir: “Hələ Peyğəmbərə (s) Zəhra (ə) qədər oxşayan bir kəsi görmədim. O Peyğəmbər (s) kimi danışardı, hərəkətləri, yol getməyi, əməlləri Peyğəmbər (s) kimi idi”.³⁸

İmam Sadiq (ə) buyurur: “Əgər Allah Əlini (ə) yaratmasaydı, Həzrət Adəm (ə) zamanından qiyamətə qədər Zəhra (ə) şəninə ona ər tapılmazdı”.³⁹

---

³⁶ Ə`yanuş-şiə, 2-ci cild, səh.271-273; Rəyahinuş-şəriət, 1-ci cild, səh.7.

³⁷ Yənabiul-məvəddət, səh.171.

³⁸ Ə`yanuş-şiə, 2-ci cild, səh.272.

³⁹ Üsuli Kafi, 1-ci cild, səh.461.

Həzrət Zəhra (ə) ibadət edəndə başqalarını özündən qabaq dua edərdi. Pərhizkarlıqda, təqvada və gecə oyaq qalmaqda misilsiz idi. O bəzən orucunu açanda, özünün və uşaqlarının yeməyini imkansızlara verərdi. Onun əri, uşaqları və tərbiyə etdiyi adamlar da Həzrətin (ə) bu işindən çox sevinərdilər. Onların bu fəziləti barədə “Dəhr” surəsi nazil oldu.⁴⁰ İmam Səccad (ə) buyurur ki, Uməys qızı Əsma dedi: “Bir gün Fatimənin (ə) hüzurunda idim. Birdən Rəsulullah (s) daxil oldu. Həzrət Zəhranın (ə) boynunda qızıldan bir boyunbağı var idi. Əli (ə) bu boyunbağını döyüş qəniməti kimi gətirmişdi. Peyğəmbər (s) Fatiməyə (ə) buyurdu: “Elə etməyin ki, camaat desin: Fatimə (ə) özünü tağutlar (padşahlar) kimi bəzəyib”.

Fatimə (ə) Rəsulullahın (s) məqsədini başa düşdü və dayanmadan gedib onu satın pulu ilə qul alıb azad etdi. Peyğəmbər (s) bunu eşidəndə sevindi”.⁴¹

Bu zaman Peyğəmbər (s) buyurdu: “Atası ona fəda olsun”.

Fatimənin (ə) səbiri və müqaviməti barəsində faktlar kifayət qədərdir. O, digər qadınlarla birlikdə Ühüd döyüşü cəbhəsində idi. Cənazələrin kənarında olanda, xüsusilə əmisi Həməzinin (ə) cənazəsinin yanına gəlib atasına təskinlik verirdi. Peyğəmbər (s) Fatimənin (ə) pərhizkarlıq və fədakarlıq edib, əlində olanını Allah yolunda sərf etdiyinə və axirəti düşündüyünə görə buyurdu: “Məhəmməd (s) Əhli-beytinin (ə) dünya ilə nə işi var? Onlar axirət üçün yaradılıblar. Əgər dünyanın (maddi dünya) milçəyin qanadı qədər dəyəri olsaydı, Allah onu bir qurtum su içimi kimi kafirlərə verməzdi”.⁴²

---

⁴⁰ *Məcməul-bəyan, 10-cu cild, səh.404.*

⁴¹ *Bihar, 43-cü cild, səh.81.*

⁴² *Həmin mənbə, səh.20.*

Bu barədə deyiləsi sözlər çoxdur. İndi isə Həzrət Zəhranın (ə) ailə qurmasından söz açaq. Fatimənin (ə) elçiləri çox olsa da o, dünya malından qılnc və zirehindən başqa bir şeyi olmayan İmam Əlini (ə) mənəvi məqamına görə üstün bildi və onun həyat yoldaşı oldu. Xanım Fatimə ərinə munis, vəfali və mehriban bir həyat yoldaşı idi. Özünün qısa müddətli ömründə həzrət Əlidən (ə) dörd övladı oldu: 1. İmam Həsən (ə), 2-İmam Hüseyin (ə), 3-Zeynəb (ə), 4-Ümmü Gülsüm (ə).

Övladlarının hər biri İslamdan bir nur idilər. Onların qəhrəmanlıqları, şücaətləri heç vaxt unudulmur. Həzrət Əli (ə) buyurur: “Mən Peyğəmbərin (s) yaxın sirdaşı idim. Hər zaman Peyğəmbərin (s) evinə getsəydim, öz qadınlarını eşiyə çıxarardı. O isə mənim mənzilimə gələndə Fatiməni (ə) və oğlanlarımdan heç birisini eşiyə çıxarmazdı”.⁴³

Həzrət Zəhranın (ə) mehriyyəsi və cehizi az və sadə idi. Toy gecəsi gəlinlik köynəyini yoxsul bir qadına verərək ər evinə geyilmiş köynəklə köçdü. Rəsulullahdan (s) sonra münafıqlar hökuməti ələ keçirməyə cəhd edərkən onların əleyhinə qalxdı və məsciddə batil əqidəli insanları məhkum edib çıxılmaz vəziyyətdə qoyan isbatlı bir xütbə oxudu. Fatimə (ə) hər cümləsində sanki Peyğəmbərin (s) fəryadı dilində və Əlinin (ə) də qılncı əlindəydi. Axırda haqq yolunda şəhid oldu. Onun şəhid olması qəlbi ağrıtsa da, hədəf və məqsəd uğurunda idi.⁴⁴

Döyüş meydanında dağ kimi möhkəm, tufan kimi coşan Əli (ə), Zəhranın (ə) vəfatında çox pərişan oldu. Onu dəfn edəndə Peyğəmbərə (s) xitab edərək: “Ya Rəsuləllah! Ən yaxşı qızının ayrılığından səbirim tükənib, taqətim əldən gedib” söylədi.

---

⁴³ *Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.62.*

⁴⁴ *Ə`yanuş-şiə, 2-ci cild; Əl-ğədir, 7-ci cild; Nəhcül-bəlağənin şərhli, İbn Əbil-Hədid, 4-cü cild, səh.122; Rəyahinuş-şəriət, 1-ci və 2-ci cild.*

Sonra buyurdu: “Salam olsun hər ikinizə, vida salami! Yorğunluq, ya razılıq səbəbindən yox! Əgər xidmətinizdən geri dönüb evə gedirəmsə, bunun səbəbi üzüntü və yorğunluq deyil. Əgər qəbrinizin yanında otururamsa, bunun səbəbi o deyil ki, Allahın səbirliyə verdiyi yaxşı vədə şübhəliyəm”.

Beləliklə, görürük ki, Zəhra (ə) İslamın ibadi və siyasi səhnəsində şəxsiyyətini və hicabını qorumaqla fəal şəkildə iştirak edirdi. O, yorulmaq bilməyən və çalışqan bir xanım idi. Öz canını cavan (18) yaşında İslam yolunda fəda etdi. Onun pak nəslı Peyğəmbər (s) sülaləsinin əbədi qalmasına səbəb oldu. Hər bir zamanda, onun nəslindən olan övladlarının çoxu dinin əbədi işıq saçan çıraqları oldular. Buna görə də Allah mübarək “Kövsər” surəsini nazil edərək Peyğəmbərə (s) buyurdu: “Biz sənə çoxlu səadət, xeyir və bərəkət səbəbi olan bir vücudu, yəni Fatiməni (ə) bəxş etdik. Bu nemətlərə şükr edərək, Rəbbin üçün namaz qıl və bir dəvə qurban kəs! Sənin yox, sənin düşməninin nəslı kəsilibdir!”⁴⁵

Zəhrayı Əthərdən (ə) soruşdular: “Qadın üçün ən yaxşı nemət nədir?”

Həzrət (ə) buyurdu: “Qadın üçün ən yaxşı nemət odur ki, o yad kişiləri görməsin və yad kişilər də onu görməsinlər”.

Peyğəmbər (s) Zəhranın (ə) qadınlar bərəsindəki dəqiq məntiqlə verdiyi cavabı bəyənərək buyurdu: “Fatimə (ə) mənim bədənimin yarısidir”.⁴⁶

Çoxsaylı İslam rəvayətlərində dörd qadın insanlıq tarixində seçilmiş və ən yaxşı behişt qadınları kimi yad olunurlar. Onlar aşağıda adları çəkilən şəxslərdir:

1. Fironun həyat yoldaşı Asiyə;
2. Həzrət İsanın (ə) anası Məryəm (ə);

---

⁴⁵ *Məfhume Kövsər, (Məcməul-bəyan, 1-ci cild, Kövsər surəsinin aşağısında qeyd olunub).*

⁴⁶ *Kəşful-ğəmmə, 2-ci cild, səh.92; Vəsailuş-şiə, 2-ci cild, səh.9.*

3. Xədicə (ə);

4. Fatimeyi-Zəhra (ə) isə onların arasında kamilliyin son həddinə çatmışdı.⁴⁷

Müəllif öz araşdırmalarında belə bir nəticəyə gəlir ki, bu nümunəvi qadınların Allah yanında insanların seçilmiş olmalarına səbəb olan yaxşı işlərindən biri həqiqi rəhbərlik məqamını himayə etmələri idi. Asiya öz rəhbəri Musanın (ə) yolunda işgəncələrə dözdü və şəhid oldu. Məryəm (ə) əziyyət və çətinliklə bəşəriyyətə İsa (ə) kimi bir rəhbəri təqdim etdi. Xədicə (ə) bütün var-dövlətini İslam Peyğəmbərinin (s) yolunda xərclədi. Fatimə (ə) zamanının rəhbəri olan atası və ondan sonra Əlinin (ə) yolunda şəhidliyə qədər çalışdı və 18 yaşında öz canını bu yolda fəda etdi.

---

⁴⁷ *Məcməul-bəyan, 10-cu cild, səh.220.*

HƏZRƏT ZEYNƏB (Ə)

KƏRBƏLA QƏHRƏMANI

Həzrət Zeynəbi (ə) hamımız yaxşı tanıyıriq. Qəhrəman, şücaətli, müqavimətli və yorulmaz bir qadın olub. Dünyadakı şücaətli qəhrəmanlar onun şəxsiyyəti, çalışqanlığı və şücaəti qarşısında baş əyiblər. Zeynəb (ə) hicrətin 5-ci, ya 6-cı ilində Cəmədiəl-ula ayında dünyaya göz açıb və hicrətin 62-ci ilində Rəcəb ayının 14-ü, bazar günü Şamda və ya Misirdə dünyasını dəyişib.

O, yetkinlik yaşına çatanda çoxlu elçilər arasından igid və şəxsiyyətli bir kişini - əmisi oğlu Əbdüllah ibn Cəfər Təyyarı - özünə həyat yoldaşı seçdi. Bir şərtlə ki, hər zaman İmam Hüseyin (ə) səfərə getmək istəsə, Zeynəbin (ə) qardaşıyla birlikdə olmasına mane olmasın. Atasının həyatına zinət verdiyinə görə onu Zeynəb adlandırmışlar. Zeynəbi Kübranın (ə) barəsində deyilməli sözlər çoxdur. Onun qanlı Aşura inqilabındakı şücaətinə nəzər salaq.

İmam Hüseyin (ə) Mədinədən çıxıb, bir müddət Məkkədə qaldıqdan sonra İraqa tərəf mənzil-mənzil hərəkət edəndə Zeynəb (ə) qardaşı ilə birlikdə idi. O, yaxşı munis və möhkəm sirdaş kimi son imkanına qədər İmam Hüseyini (ə) himayə etməyə çalışdı. Kərbəlada İslam döyüşçülərinin misilsiz köməkçisi idi. O, altı qardaş (İmam Hüseyin (ə), Abbas (ə), Cəfər, Osman, Abdullah (Ümmül-bəninin oğlanları) və Ovn (Əsmanın oğlu)) dağı gördü. Gözünün iki nuru - Ovn və Məhəmməd adlı iki yeniyetmə oğlu - Kərbəlada şəhid oldular. Bundan əlavə Əli Əkbər, Qasim və Əbdullah kimi qardaşı uşaqlarının da dağına dözdü. İmam Hüseyinin (ə) şəhid olduğu zaman özünü Ömər Sədə çatdırdı və ona dedi: "Görmürsənmi Peyğəmbər (s) övladını öldürürlər?"

Onunla elə danışdı ki, çirkin və günahkar insanı ağlatdı. Zeynəb (ə) qardaşlarının başlarının bədənlərindən ayrıl-

masını, xeymələrin yanmasını və yetim uşaqlara zülm olunmasını gördü. Bütün bu müsibətlərin qabağında əgər dağ olsaydı əriyərdi. Amma tarixin bu dilavər carçısı, bu yorulmaz qəhrəman elə bir müqavimət göstərdi ki, onu bəyan və qələmlə təcəssüm etmək olmaz. O atasının zamanında Kufədə qadınların müəllimi idi. İmam Həsənin (ə) dövründə isə imkanı çatdığı qədər İslamın vüsət alması üçün çalışdı. Camaatın onun atasına və qardaşına etdiyi təkrar xəyanətlər, qədirdilməzlik və ailəsinə edilən zülmələr Zeynəbin (ə) cəddinin və atasının sünnəsini dirçəltməsi yolunda iradəsinə zərrə qədər də olsun mənfə təsir etmədi. O, qardaşı İmam Hüseyin (ə) dövründə, ağır Kərbəla macərəsində özünü bütün çətinliklərə uyğunlaşdırdı. Maraqlısı budur ki, İmam Səccadın (ə) buyurduğuna əsasən, bütün bu çətinliklərdə o, gecə namazını tərk etmədi. Xanım Zeynəb (ə) ər evindəki firavan həyatından əl çəkib özünün bütün güc və qüvvəsini İmam Hüseyin (ə) yolunda sərf etdi. Kərbəla müsibəti baş verəndə onun yaşı əlli beşdən çox idi. Bu yaşda dağ kimi möhkəm qaməti və dərya qədər geniş olan qəlbi vardı. Zeynəb (ə) bu hadisələr zamanı üç mühüm işi yaxşı yerinə yetirdi:

1. Rəhbəri himayə;
2. Şəhidlərin uşaqlarını qoruyub saxlamaq;
3. Şəhidlərin qanunu yerdə qoymamaq, onların yolunu davam etdirmək, hədəf və məqsədlərini ümmətə çatdırmaq.

İMAM HÜSEYİNİ (Ə) HİMAYƏ ETMƏK

Zeynəb (ə) İmam Hüseyin (ə) sağ olduğu müddətdə onu himayə edirdi. İmam Hüseyin (ə) şəhid olandan sonra İmam Səccad (ə) rəhbər olanda (və aşura macərəsində xəstə idi) onu himayə etdi. Bir neçə dəfə istədilər ki, İmamı (ə) qətlə yetirsinlər, ancaq Zeynəb (ə) buna imkan vermədi. Belə vəziyyətlərdən biri ibn Ziyadın Kufədəki iqamətgahında, İmam Səccadla (ə) ibn Ziyad arasında mübahisə zamanı

yarandı. İbn Ziyad İmam Səccadı (ə) şəhid etmək istədikdə Zeynəb (ə) qoymadı və dedi: “Əgər o öldürüləcəksə, elə isə məni öldür”.⁴⁸

ŞƏHİDLƏRİN UŞAQLARINI HİMAYƏ ETMƏK

Zeynəb (ə) şəhidlərin uşaqlarına elə himayədarlıq edirdi ki, hətta öz yemək payını da onlar üçün saxlayır, uşaqlara gecəgündüz nəvaziş göstərir və dayanmadan öz səyi ilə onları düşmən təhlükəsindən amanda saxlayırdı.

ŞƏHİDLƏRİN QANINA HİMAYƏDARLIQ

Zeynəb (ə) İmam Hüseyin (ə) və Kərbəla igidləri şəhid olandan sonra hər fürsətdə, hara getdisə onların hədəf və məqsədlərini çatdırırdı. Zalımların başı üzərində elə fəryad etdi ki, hələ də çəkdiyi fəryadın zərbələri Yezidin və Yezid dəstəsinin üzünə dəyir və uca bəyanı zülmkarları lərzəyə saldı.

Zeynəb, Yezidin Kufədəki qaniçən valisi İbn Ziyadın hökumət iqamətgahındakı çıxışında bütün mətləbləri bəyan etdi və hamını ağlatdı. Zeynəb car çəkdi: “Ey kufəlilər! Heç bilirsinizmi Peyğəmbərin (s) qəlbini necə parçaladınız, hansı qanı nə cür axıtdınız, necə də böyük bir günah etdiniz? Göydən sizə yağış əvəzinə qan yağacaq. Axirətdə isə elə bir əzaba giriftar olacaqsınız ki, heç bir şafaətçinin sorağınıza gəlməməsinə təəccüb edəcəksiniz?”⁴⁹

Həzrət Zeynəbin (ə) Yezidin Şamdakı hökumət iqamətgahındakı xütbəsi Yezid və onun əlaltılarını qiyamətə qədər rüsvay etdi. Onun çıxışı Qurani-Məcidin ayələrinə əsaslanan, hərtərəfli və qaneedicilərin xütbəsi idi. Elə bil ki, bu xütbəni o xanımın ata-anası oxuyurdu. Qürurlanmış Yezidin burnunu yerə sürtdü. Həzrətin (ə) xütbəsi çox genişdir və burada bir neçə cümləyə diqqət yetirin: “Ey Yezid, ey o

---

⁴⁸ *Məqtəlul-muqərrəm, səh.371.*

⁴⁹ *Muqərrəmin “Məqtəlul-Husayn”ında xütbənin şərh, səh.384.*

kəslərin oğlu ki, cəddim Peyğəmbər (s) Məkkənin fəthində əsir düşmüşkən onları azad etdi! Hər nə qədər hiylə və kələk bilirsənsə işlət. Lakin and olsun Allaha! Bizi və bizim səhnədəki hüzzurumuzu heç vaxt məhv edə və vəhyin nurlu işığını söndürə bilməyəcəksən.

Hərçənd ki, sənin zülmələrin dağları uçurdan və göyləri viran edəndir. Ancaq sənin nənən İslamın əvvəlindəki şəhidlərin ciyərini (Həzrət Həməzənin (ə) ciyərini) çeynəyibsə, səndən bundan artıq nə gözləmək olar? Sən İslamla açıq-aşkar müxalifət bayrağı qaldıranların oğlusan.

Mən istəməzdim ki, zəmanə məni səninlə üz-üzə gətirsin. Ancaq indi belədirsə, mən səni şəxsiyyətsiz bilib və sənə qarğış yağışı yağdıracam.

Bizim əzizlərimizi öldürməyinə sevinmə (Quran buyurur): *Allah yolunda öldürülənləri (şəhid olanları) ölü zənn etmə! Xeyir, onlar öz Rəbbinin yanında diri olub, ruzi (cənnət ruzisi) yeyirlər*".⁵⁰

Zeynəbin (ə) xütbəsi elə bir iş gördü ki, Yezid bütün günahları ibn Ziyadın boynuna yıxdı və onu danladı.⁵¹

O Həzrət (ə) Kərbəla macərəsindən sonra Mədinəyə qayıtdı. Orada da fürsət düşən kimi camaatı Yezidin əleyhinə qaldırar, onu ifşa edərdi. Əhvalatı Yezidə xəbər verdilər. Alimlərdən bəzilərinin nəql etdiyinə görə, Yezid Mədinənin valisinə əmr etdi ki, Zeynəbi (ə) Misirə sürgün etsin. Həzrət Zeynəb (ə) İmam Hüseyin (ə) şəhid olandan bir il və bir neçə ay sonra dünyadan getdi. Onun nurlu mərqədi Misirin paytaxtı Qahirədədir. Alimlərdən bəzilərinin əqidəsinə görə isə Zeynəb (ə) əri ilə Şama getdi və orada dünyasını dəyişdi. Bu, tarixdə əbədi yaşayan və dağ kimi vüqarlı olan bir neçə şəhid bacısının və iki şəhid anasının qəhrəmanlığı barəsindəki qısa mövzu başlığı idi. O, ibn Ziyadın qarşısında açıq-aşkar

---

⁵⁰ *Ali-İmran surəsi, ayə 169.*

⁵¹ *Məqtəlü-Husəyn (ə), səh.449; Tarixə-Təbəri, 6-cı cild, səh.266.*

şəkildə demişdi: “Mən Kərbəlada gözəllikdən başqa bir şey görmədim”.

Yəni şəhidlik bizim üçün səadətdir. O, İmam Hüseynin (ə) yaralanmış bədənini əlləri ilə qaldıraraq dedi: “Pərvərdigara! Bu qurbanı bizdən qəbul et”.⁵²

Əziz şəhid anaları və bacıları gərək bu mövzuya diqqət yetirsinlər. Bu iş Allaha xatir olduğu üçün səbir yerinə şükür etməlidirlər ki, belə bir ıftixara nail olmuşlar. Necə ki, İmam Əliyə (ə) Peyğəmbər (s) tərəfindən şəhid olacağı müjdəsi verildi, şükür etdi və buyurdu: “Burası şükür etmək yeridir, nəinki səbir etmək yeri”.⁵³

---

⁵² *Məqtəlü-l-Hüseyn (ə), Muqərrəm; Lühhuf, Seyyid ibn Təvus.*

⁵³ *Nəhcül-bələğə, 156-cı xütbə; Əxbaruz-Zəynəbiyyat, Əllamə Əbdəli.*

FATİMƏ BİNT ƏSƏD

Həzrət Əlinin (ə) anası

Fatimə bint Əsəd İmam Əlinin (ə) anası və Əbu Talibin (ə) həyat yoldaşı idi. O bir müddət Peyğəmbərə (s) himayədarlıq edərək Ona məhəbbət bəsləyən mehriban bir ana kimi olmuşdu. Fatimə İmam Əli (ə) ilə birlikdə Məkkədə Mədinəyə mühacirət etmişdi. Fatimənin şəninə yalnız bu söz bəs edər ki, o, Həzrət Əli (ə) kimi övladını Kəbə evində dünyaya gətirdi və Əmirəlmöminin Əlinin (ə) anası olmağın böyük iftixarına layiq olmuşdu. Allah Peyğəmbəri (s) hər zaman yorğun olanda günortadan qabaq Fatimə bint Əsədin evinə gedərək orada istirahət edərdi. O bacardığı qədər İslama xidmət etmək üçün çalışdı və Həzrət Əli (ə), Cəfər Təyyar kimi İslam ordusuna başçılıq etmiş övladlar yetişdirmişdi. Fatimə dünyadan gedəndə Peyğəmbər (s) ağlar gözlə onun cəsədinin yanına gəldi və dedi: "Allah onu bağışlasın. O, təkə Əlinin (ə) deyil, mənim də anam idi".

Sonra Peyğəmbər (s) öz köynəyini və əmmaməsini verdi ki, aparıb onun üçün kəfən düzəltsinlər. Namazda ona qırx təkbir dedi. Onu bş qəbrinə daxil olaraq orada uzandı. Həzrət Əliyə (ə), sonra isə Həsənə (ə) buyurdu: "Siz də qəbirə girib uzanın və qırağa çıxın".

Daha sonra Fatimənin başı tərəfində durub ona təlqin dedi və haqqında dua etdi. Əmmar Rəsulullaha (s) ərz etdi: "Həç kim üçün Fatiməyə etdiyini kimi rəftar etməmişən".

Həzrət (s) buyurdu: "O mənim belə rəftarıma layiq idi. O öz uşaqlarını yeməklə doyurmazdan qabaq məni doyurardı. Uşaqlarını paltarsız saxlayıb məni geyindirərdi. Öz övladlarından çox mənə xidmət edərdi".

Əmmar soruşdu: "Niyə onun namazında qırx təkbir dediniz?"

Həzrət (s) buyurdu: “Fatimənin namazında qırx cərgə mələk iştirak edirdi. Hər bir cərgə üçün bir təkbir dedim. Öz köynəyimi və əmmaməmi ona kəfən etməyimin səbəbi bu idi ki, bir gün camaatın qiyamət günü lüt, paltarsız olması barəsində söhbət edirdim. Bu söhbəti eşidən Fatimə qiyamət günündə paltarsız və rüsvay olmaqdan nigaran oldu. Öz paltarımıla onu kəfənlədim ki, qiyamət günündə paltarsız olmasın və kəfəni də çürüməsin. O qəbrdə soruşulacaq sualdan qorxduğu üçün onun qəbrində uzandım. Allah onun qəbrinə behiştəki qapılardan birini açdı və onun qəbri behişt bağlarından birinə çevrildi”.⁵⁴

Beləliklə görürük ki, qadın elə bir ehtiram və şəxsiyyət həddinə yüksəlir ki, tanınmış böyük qəhrəmanlar yetişdirir, Kəbə evi onların doğum yeri olur, İslam Peyğəmbəri (s) isə onu öz anası bilir. Ey qadın! Sən özünü kiçik sanma. Sən böyük bir şəxsiyyətə maliksən. Özünə etimad etmək və güvənməklə Allah yolunda addımla ki, uca və yüksək məqamlara çatasan.

Fatimənin Faxtə (Ümmü Hani) adlı bir qızı var idi. Peyğəmbər (s) onun evindən meraca getdi. O, Məkkənin fəthində İslamı qəbul etdi. Lakin əri kafir qaldığı üçün ondan ayrıldı. Məkkənin fəthində Peyğəmbər (s) buyurdu: “Kafirlərdən hər kim Ümmü Haninin evinə getsə, amandır”.⁵⁵

Bir gün Peyğəmbər (s) buyurdu: “İstəyirsinizmi sizə əmi və bibi cəhətindən ən yaxşı adamlardan xəbər verim?”

Orada olanlar dedilər: “Bəli”.

---

⁵⁴ *Məqatilit-talibin, səh.8; Bihar, 35-ci cild, səh.70.*

⁵⁵ *Səfinətul-bihar, 2-ci cild, səh.726.*

HƏZRƏT MƏSUMƏ İMAM MUSA KAZİMİN (Ə) QIZI

Qələm şəni və məqamını yazmaqda aciz olan çox möhtərəm qadınlardan biri İmam Musa Kazimin (ə) qızı Həzrət Fatimə Məsumədir (ə). Onun qəbri şiələrin ziyarətgahı və pənah apardığı yer, Qum elmiyyə hövzəsinin, müctəhidlərin və elm-əməl dahilərinin mərkəzidir. Bəzilərinin nəql etdiyinə əsasən, onun anası həmin Həzrət Nəcmədir. Həzrət Rza (ə) həm ata və həm də ana tərəfindən onun qardaşıdır. Həzrət Fatimeyi-Məsumə (ə) hicri qəməri 173-cü il zilhiccə ayının əvvəlində Mədinə şəhərində dünyaya göz açıb və 201-ci il rəbiüs-sani ayının 12-də 28 yaşında Qum şəhərində dünyadan gedib.⁵⁶

Hicri 200-cü ildə (yeddiinci Abbasi xəlifəsi Məmunun israrı və dəvətindən sonra) Həzrət Əli ibn Musa ər-Rza (ə) Xorasana gəldi və burada Məmun onu ehtiramla qarşıladı. Çoxlu imam övladları Həzrət Rza (ə) ilə görüşmək üçün Hicazdan İrana gəldilər. O cümlədən Həzrət Məsumə (ə) də öz qohumlarından ibarət karvanla qardaşı ilə görüşmək üçün İrana gəldi. Ancaq Savə şəhərinə çatanda xanım xəstələndi. Yaxınlarından Qum barəsində soruşdu. Onlar dedilər ki, yaxındır. Əmin-amanlıq və müqəddəs şəhər olduğuna görə xanım sakin olmaq üçün Qumu seçdi. Qumda tanınmış şiələrdən olan Səd Əşərinin oğlanları Həzrət Məsumənin (ə) Savəyə gəldiyini eşitdikdə onu qarşılayaraq izzət və ehtiramla Quma gətirdilər. O Həzrət (ə) Musa ibn Xəzrəc ibn Səd Əşərinin evinə gəldi.⁵⁷ 17 (ya 16) gündən sonra isə dünyasını dəyişdi.⁵⁸ İndi Həzrət Məsumənin (ə) Qumdakı pak və İlahi ziyarətgahı, ölkənin və xaricdəki müxtəlif bölgələrdən gəlmiş

---

⁵⁶ *Mustadrəku səfinətül-bihar, 8-ci cild, səh.257;*

⁵⁷ *Bu ev indi də "Sittiyə" elmi mədrəsəsi adıyla Miri Qum adlı məhəllədədir.*

⁵⁸ *Səfinətül-bihar, 2-ci cild, səh.376.*

Əhli-beyt (ə) aşıqlərinin ziyarət mərkəzidir. İmam Kazim (ə) buyurur: “Qum Ali Məhəmmədin (s) evi, Ali Məhəmməd (s) şüalərinin sığınacağı və pənahgahıdır”.⁵⁹

Bəzi rəvayətlərə əsasən, Harun ibn Musa ibn Cəfər (ə) öz qohumlarından Həzrət Məsumə (ə) də daxil olmaqla 22 nəfərlə İrana gəlir. Yolda Harun (ə) yemək yeyərkən Məmunun cəlladları hücum edərək onu şəhid etdilər, digər adamlarını isə yaralayaraq pərakəndə saldılar. Nəql olunur ki, Savədə Həzrət Məsumənin (ə) yeməyinə zəhər qatıb, o əziz və möhtərəm Xanımı (ə) zəhərlədilər. Xanım (ə) yatağa düşdü və çox çəkmədi ki, şəhid oldu. Məmun İmam Kazimin (ə) övladlarından altı, ya da yeddi nəfərini şəhid etdi. Çünki onlar qardaşları İmam Rzanın (ə) qanını almaq məqsədiylə Məmunun hakimiyyətinə etiraz etmişdilər . . .”.⁶⁰

Müəllif isə belə deyir: “Bu nəzər, Həzrət Məsumənin (ə) 201-ci hicri qəməri ilində vəfat etdiyi qeyd olunmuş səhih nəzərlə uyğun gəlmir. Çünki Həzrət İmam Rza (ə) 203-cü hicri qəməri ilində şəhid olmuşdu”.

Həzrət Məsumənin (ə) (Əhli-beyt (ə) kəriməsi) məzarının ziyarəti barədə çoxlu rəvayətlər nəql olunub. O cümlədən, Həzrət Rza (ə) buyurub: “Hər kəs Həzrət Məsumənin (ə) məzarın ziyarət etsə, onun yeri behiştir”.⁶¹

Yenə də buyurub: “Mənim şüalərimin hamısı Həzrət Məsumənin (ə) şafaəti sayəsində behiştə daxil olacaqlar”.⁶²

Diqqəti cəlb edən digər nöqtə budur ki, Həzrət Məsumənin (ə) ziyarətnaməsinin mətnini Həzrət Rza (ə) Səd Əşəriyə öyrədibdir.⁶³

---

⁵⁹ *Həmin mənbə, səh.446.*

⁶⁰ *Əl-həyatus-siyasiyyatul-İmamir-Riza (ə), müəllif Cəfər Murtəza Amili, səh.428;*

⁶¹ *Uyunu əxbarir-Riza (ə), 2-ci cild, səh.267; Səvabul-ə`mal, səh.98.*

⁶² *Mustadrəku səfinətul-bihar, 8-ci cild, səh.258.*

⁶³ *Bihar, 102-ci cild, səh.266.*

Peyğəmbər (s) buyurdu: “Onlar Həsən (ə) və Hüseyndir (ə). Əmiləri behiştə qanadları ilə uçan Cəfər Təyyar və bibiləri də behişt əhli olan Ümmü Hanidir”.⁶⁴

Əhli-sünnənin tanınmış alimi İbn Əbil-Hədid yazır:

“Fatimə bint Əsəd İslam dini aşkar olmağa başlayanda müsəlman oldu⁶⁵ və İslamı qəbul edən on üç nəfərdən biri idi. Peyğəmbər (s) ona çox ehtiram edirdi və onu ana çağırırdı. O vəfat edən zaman öz vəsiyyətini Peyğəmbərə (s) etdi. Peyğəmbər (s) onun vəsiyyətini qəbul etdi. Cənazəsinə namaz qıldı, qəbrində uzandı və öz köynəyini ona kəfən etdi. Peyğəmbərdən (s) soruşdular: “Siz heç kim üçün belə etməmişiniz, Fatimə üçün etdiniz?”

Peyğəmbər (s) cavabında buyurdu: “Əbu Talibdən sonra heç kəs mənə Fatimə kimi yaxşılıq etmədi”.

Fatimə bint Əsəd Peyğəmbərə (s) beyət edən ilk qadın idi”.⁶⁶

---

⁶⁴ *Tənqihul-məqal*, 3-cü cild, səh.74.

⁶⁵ *Yə`ni İslam dinində olmasını aşkar etdi. Hərçənd ki, İmam Əlinin (ə) anası Fatimə bint Əsəd bizim əqidəmizə görə heç vaxt müşrik olmamışdı.*

⁶⁶ *Nəhcül-bəlağənin şərhi, İbn Əbil-Hədid, 1-ci cild, səh.14.*

DİGƏR İMAMLARIN ANASI

1- HƏZRƏT ŞƏHRƏBANU

İmam Səccadın (ə) anası (ə)

İmam Səccadın (ə) anası Şəhrəbanu axırıncı Sasani padşahı, üçüncü Yəzdgirdin qızı idi. Ona Səlamə və Qəzalə də deyirdilər. İslam ordusu İrani fəth etdikdən sonra Şəhrəbanu əsir kimi Mədinəyə gətirildi və burada öz seçimi ilə İmam Hüseyinlə (ə) ailə qurdu. Onun Ömər, ya Osman, ya da Əlinin (ə) xilafəti dövründə evlənməsi barədə üç ehtimal irəli sürülür. Ancaq Şəhrəbanunun ilk övladı İmam Səccad (ə) hicrətin 37-ci, yəni İmam Əlinin (ə) xilafətinin üçüncü ilində (ya da hicrətin 36-cı ilində, İmam Əlinin (ə) xilafətinin ikinci ili) doğulduğu üçün bu evlənmənin Osman, ya da Əlinin (ə) xilafəti dövründə baş verdiyi daha dəqiq ehtimaldır. Çünki İmam Hüseyinin (ə) Şəhrəbanu ilə evləndiyi ilk on ildə uşaqlarının olmaması inandırıcı görünür.⁶⁷

Rəvayətə görə, İranın Mədain şəhəri İslam ordusu tərəfindən fəth olunmamışdan əvvəl Şəhrəbanu bir gecə yuxuda görür ki, Peyğəmbər (s) İmam Hüseyinlə (ə) birlikdə Mədaindəki sarayın eyvanına daxil olur və ona xitab edərək buyurur: “Ey əcəm padşahının qızı! Mən səni Hüseyinə (ə) nişanladım”.

O sonrakı gecə yuxuda Həzrət Zəhranı (ə) görür və Xanım Zəhra ona deyir: “Sən oğlumun nişanlısı və mənim gəlinimsən. Tezliklə müsəlmanlar qalib gələcəklər və sən də onlara əsir olacaqsan. Nigaran olma, tezliklə ərin, oğlum Hüseyinin (ə) vüsalına çatacaqsan”.⁶⁸

---

⁶⁷ *Bihar*, 46-cı cild, səh.10.

⁶⁸ *Bihar*, 46-cı cild, səh.11; *Rəyahinuş-şəriət*, 3-cü cild, səh.11.

2- FATİMƏ

İmam Baqirin (ə) anası

İmam Baqirin (ə) əziz anası Fatimə (ə) (Ümmü Əbdullah) İmam Həsən Müctəbanın (ə) qızı idi. İmam Sadiq (ə) onu yad edib, şəni və məqamı haqqında buyurub: “O çox doğru və düz danışan idi. İmam Həsənin (ə) ailəsində onun kimi bir qadın olmayıb”.

İmam Baqirin (ə) üstün olmasının səbəblərindən biri bu idi ki, iki tərəfdən (yəni həm ata və həm də ana) imamətə bağlıydı. Onun əsli İmam Həsən (ə) və İmam Hüseyin (ə) vasitəsilə risalət mənbəyi həzrət Peyğəmbərə (s) çatır. Onun uca mənəvi məqamı və kəramətlərindən biri budur ki, həzrət (ə) bir gün bir divarın altında oturur. Birdən divar yarılır və onun uçacağını bildirən möhkəm səs eşidilir. Həzrət (ə) divara işarə edərək buyurur: “Yox! Mustafanın haqqına and verirəm. Allah sənə aşmağa icazə verməsin”.

Divar onun bu sözü və işarəsindən sonra havadan asılı vəziyyətdə qalır və İmam (ə) sağ-salamat oradan uzaqlaşır. Bundan sonra İmam Sadiq (ə) (o Həzrətdən (ə) təhlükənin uzaqlaşmasına xatir) yüz dinar sədəqə verir.⁶⁹

3- ÜMMÜ FƏRVƏ

İmam Sadiqin (ə) anası

Həzrət İmam Sadiqin (ə) əziz anası, Fatimə adlı möhtərəm qadın Ümmü Fərvə kimi tanınırdı. Ümmü Fərvə İmam Səccadın (ə) xalası oğlu Qasim ibn Məhəmməd ibn Əbu Bəkrin qızı idi. O, tanınmış şiə fəqihə və İmam Səccada (ə) ən yaxın səhabədən sayılırdı. İmam Sadiq (ə) də onu İmam Səccadın (ə) daha etibarlı və etimadlı səhabəsi kimi yad edirdi.

---

⁶⁹ *Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.469.*

Əhli-sünnə tarixçiləri onu “Tabein seyyidlər”indən və İmam Səccadın (ə) dövründəki “yeddi fəqihlər”dən biri kimi qeyd edirdilər. O hicri 101, ya 102, ya 108 və ya 112-ci ildə 72 yaşında Mədinədə vəfat etdi.⁷⁰

Bir gün İmam Rzanın (ə) hüzurunda Qasim ibn Məhəmməd ibn Əbu Bəkr və Səid ibn Musəyyibdən (bunların hər ikisi öz əsrinin tanınmış və üstün fəqihlərindən idi) söz açıldı. Həzrət (ə) buyurdu: “Bu iki nəfər şiə idilər”.⁷¹

İmam Sadiqin (ə) anası Ümmü Fərvə belə bir şəxsin qızı idi. Onun şəri və məqamına İmam Sadiqin (ə) buyurduğu sözlər kifayətdir: “Anam imanlı, pərhişkar və yaxşı əməl sahibi olan qadın idi. Allah yaxşı əməl edənləri çox sevir”.

Sonra buyurur, “anam nəql edir ki, atam (İmam Baqir (ə)) ona buyurdu: “Ey Ümmü Fərvə! Mən hər gecə-gündüz Allah dərgahından şiələrim üçün min dəfə məğfirət diləyirəm. Çünki bizə müsibət və bəla gələndə, Allahın onu müşahidə etdiyini yəqin edib və ağah olub, səbir edirik. Ancaq bizim şiələrimizin belə bir elm və yəqinliyi olmadığı halda səbir edirlər”.⁷²

Görkəmli hədis alimi Məsudi, “Mürucuz-zəhəb”də rəvayət edir: “Ümmü Fərvə öz əsrinin bütün qadınlarından daha pərhişkarı idi”.

O pərhişkar olmaqdan əlavə, o qədər dəyərli məqama malik idi ki, onun oğlu İmam Sadiq (ə) “İbnul-Mukərrəmə” (Möhtərəm qadının oğlu) kimi xatırlayırdılar.⁷³

Nəql olunur ki, bir gün Ümmü Fərvə Kəbənin kənarında təvafı məşğul idi. Həcərə-əsvədin yanına gəldi və onu sol əllə məşğul etdi. Oradakılardan biri (zahirən əhli-sünnə

---

⁷⁰ Ə`yanuş-şiə, 8-ci cild, səh.446; Təbəqatə ibn Sə`d, 5-ci cild, səh.139; Tənqihul-məqal, 2-ci cild, səh.23 (Qasim kəlməsi); Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.472.

⁷¹ Tənqihul-məqal, 2-ci cild, səh.23.

⁷² Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.472.

⁷³ Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.17.

fəqihlərindən idi) ona dedi: “Ey Allahın kənizi! Sünnəti yerinə yetirəndə səhvə yol verdin” (Yəni sol əllə “Həcərəul-əsvədi” məsh etdin).

Ümmü Fərvə ona belə cavab verdi: “Bizim sənin elminə ehtiyacımız yoxdur”.⁷⁴

Səriştəli alim, mühəddis Qumi bu cümlələri nəql etdikdən sonra deyir: “Etiraz edən zahirən əhli-sünnə fəqihlərindən idi. Ümmü Fərvənin əri İmam Baqir (ə), qaynatası İmam Səccad (ə), övladı hikmət mədəni və elmin qaynar bulağı olan İmam Sadiq (ə), öz atası (Qasim) böyük fəqih şəxslərdən və İmam Səccadın (ə) etimadlı şagirdlərindən biri olduğu halda, onların elm və fiqlərindən necə də ehtiyacsız olmasın?”⁷⁵

4- HUMEYDƏ

İmam Kazimin (ə) əziz anası

İmam Musa Kazimin (ə) əziz anası Humeydə Məğrib (Afrika və Əndəlos tərəflərindən olan) mühacirlərindən idi. İmam Baqir (ə) oğlu İmam Sadiqin (ə) onunla evlənəcəyi ərafədə o xanıma buyurdu: “Adın nədir?”

Ərz etdi: “Humeydə”.

İmam (ə) ona buyurdu: “Sən dünyada mədh olunmuş, axirətdə isə bəyənilmişən”.

Sonra isə İmam Sadiqə (ə) buyurdu: “Bu qızı həyat yoldaşın olması üçün özünə apar”.

İmam Sadiq (ə) həyat yoldaşı Humeydənin (İmam Kazimin (ə) anasının) şəninə buyurub: “Humeydə çirkinliklərdən və qatqılardan saf qızıl külçəsi tək pakdır. Allahın mənə və

---

⁷⁴ Ə'yanuş-şia, 1-ci cild, səh.659.

⁷⁵ Muntəhəl-amal, 2-ci cild, səh.81.

məndən sonrakı höccətə bəxş etdiyi kəramətə xatir, mələklər onu mənə qovuşanadək daim qorudular”.⁷⁶

Humeydə savadlı və hədis bilən bir qadın idi. O etimadlı rəvayətçi kimi bəzən İmam Sadiqdən (ə) eşitdiyi rəvayətləri nəql edirdi. Əbu Bəsir deyir ki, İmam Sadiq (ə) şəhid olandan sonra onun yanına getdim və başsağlığı dedim. O ağladı və mən də ağladım. O dedi: “Əgər İmam Sadiq (ə) vəfat edən zaman hüzurunda olsaydın, təəccüblü bir mənərəni müşahidə edərdin. O Həzrət (ə) son anlarında gözünü açdı və buyurdu: “Bütün yaxın adamlarımı buraya topla”.

Hamını çağırıdım. O Həzrət (ə) onlara nəzər saldı və buyurdu: “Şübhəsiz bizim şafaətimiz namazı yüngül sayanlara çatmayacaq”.

İmam Kazim (ə) Əbva kəndində (Məkkə ilə Mədinə arasında yerləşir və Peyğəmbərin (s) anası Həzrət Amənənin (ə) qəbri oradadır) dünyaya göz açdı. Həzrətin (ə) ata-anası (İmam Sadiq (ə) və Humeydə) həcc mərasimini yerinə yetirmək üçün dostları ilə birlikdə Mədinədən Məkkəyə gedəndə yolda İmam Kazimin (ə) dünyaya gəlməsi kəramətlər və təəccüblü hadisələrlə baş verdi. Bu barədə hədislərdə və tarixdə nəql olunub.⁷⁷

5- NƏCMƏ

İmam Rzanın (ə) möhtərəm anası

İmam Rzanın (ə) anası Məğribdən (Afrika və keçmiş Əndəlos hüdudlarından) olan “Tuktəm” adlı bir qadın idi.⁷⁸ İmam Kazimin (ə) anası Humeydə (o da Əndəlosdan idi)

---

⁷⁶ *Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.477 və 476.*

⁷⁷ *Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.19.*

⁷⁸ *Onun üçün Ərva, Səmmənə və . . . kimi digər adlar da demişlər. İmam Rzanın (ə) təvəllüdükdən sonra onu “Tahirə” də çağırırdılar. Nəcmənin künyəsi Ümmül-Bənin idi (Uyunu əxbarir-Rza, 1-ci cild, səh.16; Əyanuş-şia, 2-ci cild, səh.13).*

onunla tanış olur və onu oğlu İmam Kazimin (ə) həyat yoldaşı olması üçün bəyənir. Tuktəm imamət və vilayət ailəsində Nəcmə adlandırılır. Nəcmə İmam Kazimlə (ə) ailə qurmazdan əvvəl Humeydədən İslam əxlaqı və qayda-qanunlarını öyrənir. O, din, istedad və ağıl cəhətindən qadınların ən yaxşısı idi. Həzrət Humeydə deyir: “Nəcmə bizim evə gələndə Peyğəmbəri (s) yuxuda gördüm, mənə buyurdu: “Ey Humeydə! Nəcməni oğlun Musaya (ə) bağışla (onunla evləndir). Şübhəsiz, tezliklə yer üzünün ən yaxşı insanı ondan dünyaya gələcək”.

Mən bu göstərişə əməl edib Nəcməni oğlum İmam Kazimlə (ə) evləndirdim. İmam Rza (ə) da ondan dünyaya gəldi”.⁷⁹

Rəvayətdə gəlib ki, Humeydə oğlu İmam Kazimə (ə) buyurur: “Oğlum! Tuktəm elə bir qadındır ki, ondan yaxşısını heç vaxt görməmişəm. Səni onunla evləndirirəm və sənə ona yaxşılıq etməyi sifariş edirəm”.⁸⁰

Həzrət Nəcmə (ə) Allahın zikrinə, münacata və ibadətə o qədər vaxt ayırır ki, Həzrət İmam Rzaya (ə) süd verdiyi müddətdə qohumlarına deyir: “Dayə tutmaqla mənə kömək edin”.

Ondan soruşdular ki, sənin südünmü azalıb?

O cavabında deyir: “And olsun Allaha yalan demirəm! Südüm azalmayıb. Ancaq mən bu uşağa himayəçilik edəndən sonra namaz, təsbih zikrlərim və ibadətlərim azalıb (ibadət və münacatlarımı yerinə yetirmək üçün kömək istəyirəm)”.⁸¹

İmam Rzanın (ə) anası Həzrət Nəcmədən (ə) nəql olunur ki, “oğluma (Əli ibn Musa ər-Rzaya (ə)) hamilə olanda heç bir ağırlıq hiss etmədim. Yatanda öz bətnimdən həmd, təhlil və təsbih səsi eşidərdim və qorxardım. Yuxudan ayılınday isə heç

---

⁷⁹ *E'lamul-vəra, səh.302.*

⁸⁰ *Uyunu əxbarir-Rza, 1-ci cild, səh.14 və 15.*

⁸¹ *Həmin mənbə, səh.15.*

bir səs eşitmirdim. O, (Həzrət Rza) dünyaya gələndə bir əlini yerə qoydu və başını səmaya qaldırıb dodaqlarını hərəkətə gətirdi. Elə bil ki, bir söz deyirdi. Bu anda atası Musa ibn Cəfər (ə) mənim yanıma gəldi və buyurdu: “Ey Nəcmə! Allahın kəraməti sənə mübarək olsun”.

Uşağı bir ağ parçaya büküb Həzrət Musa ibn Cəfərə (ə) verdim. Həzrət (ə) onun sağ qulağına azan, sol qulağına isə iqamə dedi. Fərat çayının suyundan istədi və onun ağzını Fərat suyu ilə islatdı. Sonra onu mənə tapşırıldı və buyurdu: “Bu uşağı məndən al! O yer üzündəki Bəqiyyətullahdır”.⁸²

6- XƏYZRAN

İmam Cavadın (ə) anası

İmam Cavadın (ə) anasının adı Xəyzran idi. Onu Reyhanə, Səbikə və Mirrisiyyə kimi adlarla da çağırardılar. Bu qadın öz dövrünün ən yaxşı qadınlarından idi. İslam Peyğəmbəri (s) bu şücaətli və fəzilətli qadının və övladı İmam Cavadın (ə) gələcəyi barəsində belə buyurmuşdu: “Atam fəda olsun Nəvbə əhlindən olan pak təbiətli, ən yaxşı kənizin oğluna!”⁸³

Xəyzran Nəvbə əhlindən (Misirin yaxınlığında, Afrikadakı məntəqələrdən biri) Mariyə Qibtiiyyənin tayfasından idi. Mariyə Qibtiiyyə Həbəşistanın padşahı Nəcəsinin İslam Peyğəmbərinə (s) hədiyyə etdiyi həmin mərifətli qadın idi. Peyğəmbərin (s) ondan İbrahim adlı övladı oldu, ancaq uşaq tezliklə dünyadan getdi.⁸⁴

İmam Kazimin (ə) şagirdlərindən biri Yezid ibn Suləyt Mədinə ilə Məkkə arasındakı yolda İmam Kazimlə (ə) görüşdü. Həzrətdən (ə) özündən sonrakı canişini barədə soruşdu. Həzrət (ə) bir az şərhlə verdikdən sonra buyurdu:

---

⁸² *Uyunu əxbarir-Rza (ə), 1-ci cild, səh.20.*

⁸³ *Rəyahinuş-şəriət, 3-cü cild, səh.22; Bihar, 50-ci cild, səh.7.*

⁸⁴ *Bihar, 18-ci cild, səh.419 və 22-ci cild, səh.152.*

“Məni bu il tutacaqlar. İmamət oğlum Əli (ibn Musa ər-Rza (ə)) ilədir”.

Sonra buyurdu: “Oğluma (Həzrət Rzaya) müjdə ver ki, tezliklə əmin, etimadlı və mübarək bir oğlan (yəni İmam Cavad (ə)) sahibi olacaq. O sənə mənimlə burada görüşməyini xəbər verəcək. O zaman ona xəbər ver ki, oğlanın (İmam Cavadın) anası, Rəsulullahın (s) oğlu İbrahimin anası, Rəsulullahın (s) həyat yoldaşı Mariya Qibtıyyənin tayfasından olan bir kənizdir. Əgər bacarsan mənim salamımı o kənizə (Xəyzurana) çatdır”.⁸⁵

Beləliklə görürük ki, İmam Kazim (ə) Xəyzuranla görüşməzdən və o xanımın İmam Rza (ə) ilə evlənməsindən əvvəl Həzrət Peyğəmbər (s) salamını Cabir ibn Əbdullah vasitəsilə İmam Baqirə (ə) çatdırdığı kimi, öz salamını ona çatdırmağı buyurur.

7- HƏZRƏT SƏMANƏ İmam Hadinin (ə) anası

Həzrət Səmanə (ə) Məğrib əhlindən idi. Allahın əli ilə Mədinəyə gəlib çıxdı və İmam Cavadın (ə) həyat yoldaşı oldu. Bu mərifətli qadın mənəvi fəzilətlər və kamal yolunda o qədər üstün idi ki, onu Seyyidə və Ümmül-Fəzl (fəzilətlər anası) adlandırırdılar. Həzrət Səmanə (ə) öz dövründə zöhd və pəhrizkarlıqda misilsiz idi. İlin çox günlərini müstəhəb oruc tutardı.

Səmanə Məğrib karvanıyla Mədinəyə gəldi. Orada Məhəmməd ibn Fərəcin vasitəsi ilə İmam Cavadın (ə) evinə gələrək O Həzrətin (ə) həyat yoldaşı oldu. İmam Cavad (ə) onun şəninə belə buyurub: “Onun adı Səmanədir. O məni həqiqətən tanıyır. O, behişt qadınlarındandır. Tüğyankar

---

⁸⁵ *Üsuli kafi, 1-ci cild, səh.315.*

şeytan ona yaxın gəlmir. İnadkar zalımların hiyləsi ondan uzaqdır. Heç vaxt yatmayan Tanrının lütf və mərhəməti altındadır”.

Böyük alim Seyyid Mürtəza “Uyunul-mucizat” kitabında Həzrət Səmanənin şənindən yazır: “O, Allaha ibadətdə təvazökarlıq və acizliyin son həddində olardı və Allahla çox sıx bağlılığı vardı”.⁸⁶

*İman nuru cilvələnin bu canda,
Mustafa qanunu yaşayır onda.
Çöhrəsi günəşdir şərəf şəfəqli,
Qəlbi vaqif, Ümmül-kitab hədəfli.
İmamət tacıyla başı ucalmış,
Önündə mələklər diz üstə qalmış.*

8- HƏZRƏT SÜSƏN

İmam Həsən Əsgərinin (ə) anası

Həzrət Süsən (ə) adlı-sanlı tayfada doğulmuş, çox möhtərəm və savadlı bir xanım idi. Allahın əli ilə Mədinəyə gələrək İmam Hədinin (ə) həyat yoldaşı olmaq şərəfinə nail oldu. O, Süsən,⁸⁷ Səlil və Hudeys⁸⁸ kimi müxtəlif adlarla tanınırdı. Onu İmam Hədinin (ə) yanına gətirəndə və İmam Hədinin (ə) həyat yoldaşı olanda, Həzrət (ə) onun şənində belə buyurdu: “Səlil hər bir pisləkdən, nöqsandan, çirkin xüsusiyyətlərdən və napaklıqdan uzaqdır”.⁸⁹

Onu kiçik qeyb dövründə “Cəddə” (Qaim İmamın nənəsi) çağırırdılar. Bir gün İmam Həsən Əsgəri (ə) anası Süsənə (ə) buyurdu: “260-cı ildə mənə müsibət üz verəcək. Həmin ildə mənim dünyadan getməyim ehtimal olunur”.

⁸⁶ *Rəyahinuş-şəriət*, 3-cü cild, səh.23; *Muntəxəbut-təvərix*, səh.789.

⁸⁷ *Kəşful-ğəmmə*, 3-cü cild, səh.271; *Ə`yanuş-şiə*, 2-ci cild, səh.40.

⁸⁸ *Bihar*, 50-ci cild, səh.236.

⁸⁹ *İsbatul-vəsiyyəət*, *Rəyahinuş-şəriətə uyğun nəql olunubdur*, 3-cü cild, səh.24.

Həzrət Süsən (ə) narahat oldu və ağladı. İmam Həsən Əsgəri (ə) anasına dedi: “Narahat olma! Şübhəsiz İlahi təqdir baş verməlidir”.

İmam Həsən Əsgəri (ə) dövrü diktatorun əmri ilə (İraqda) Samirra şəhərinə sürgün olunmuşdu. 260-cı ildə Həzrət Süsən (ə) həcc əməllərini yerinə yetirmək üçün Mədinədən Məkkəyə getdi. Mədinəyə qayıdanda hər gün İraqdan gələn xəbərlərlə maraqlanırdı. Ona oğlu İmam Həsən Əsgərinin (ə) Samirrada dünyadan getməsi xəbərini çatdırdılar. Samirraya gələndə Cəfər Kəzzabın (İmam Hadinin oğlu, İmam Həsən Əsgərinin qardaşı) yalandan İmam Həsən Əsgərinin (ə) irsinə iddia etdiyini gördü. Ona etiraz edərək buyurdu: “İmam Həsənin (ə) vəsisi mənəm”.

Sonra Həzrət Süsən (ə) həmin dövrün qazisi Əbu Şəvaribin yanında oğlu İmam Həsən (ə) tərəfindən özünün vəsi olmasını isbat etdi.⁹⁰ Böyük alim Şeyx Səduq nəql edir ki, İmam Zaman Həzrət Məhdi (ə) zahir oldu və öz cəddəsinin (nənəsinin) haqqını Cəfər Kəzzabın müqabilində müdafiə etdi. Cəfər mat-məttəl qaldı. Daha sonra yazır: “İmam Həsən Əsgərinin (ə) anası (Həzrət Süsən) vəsiyyət etdi ki, dünyadan gedəndə mənə ərim İmam Hadinin (ə) və oğlum İmam Həsən Əsgərinin (ə) qəbrinin yanında (Samirra şəhərində) torpağa tapşırırsınız”.

Xanım dünyadan getdikdən sonra, onu orada dəfn etmək istəyəndə, Cəfər Kəzzab mane olaraq dedi: “Bu mənim evimdir. Heç kəsin burada dəfn olunmağa icazəsi yoxdur”.

Bu zaman Həzrət İmam-Zaman (ə) zahir oldu və Cəfərə dedi: “Ey Cəfər! Bu sənin evindir, yoxsa mənim?”

---

⁹⁰ *İsbatul-vəsiyyət, Rəyahinuş-şəriətə uyğun nəql olunub, 3-cü cild, səh.25.*

Beləliklə, İmam Zaman (ə) öz nənəsi Süsənin (ə) haqqını müdafiə etdi və sonra qeybə çəkildi.⁹¹

12- HƏZRƏT NƏRGİZ (Ə)

İmam Zamanın (ə) anası

Qədim döyüşlərdə, adət üzrə bir kəndi, ya şəhəri fəth etsəydilər, düşmən qoşununun kişi və qadınlarını əsir edərək bazarlarda qul kimi satardılar. İmam Zamanın (ə) anası çox iffətli, pak və möhtərəm bir qadın idi. Həzrət Nərgiz şərqi Rumdan (indiki Türkiyə ərazisindən) döyüş əsirləri arasında İraqa gətirilmiş qızlardan idi. İmam Hadi (ə) onu alaraq oğlu İmam Həsən Əsgəri (ə) (on birinci İmam və Həzrət İmam Zamanın (ə) atası) ilə ailə qurmaq üçün seçdi. Bu evlənmə nəticəsində nurani bir övlad, yəni Həzrət İmam Zaman (ə) 255-ci hicri ili, şaban ayının 15-də Samirra şəhərində dünyaya gəldi. İndi isə dünya həmin şəxsin vücuduna bağlıdır və o qeyb pərdəsi arxasındadır. Bir gün gələcək, dünya onun rəhbərliyi və nəzarəti altında ədalət, məhəbbət və səfə-səmimiyyətlə dolacaqdır. İndi isə diqqət yetirin, İmam Zamanın (ə) anası Nərgiz Xatun (ə)⁹² kimdir və İmam Həsən Əsgərinin (ə) evinə necə gəlib çıxdı?

İmam Zamanın (ə) anasının adı "Məleykə" (Məlika) idi. O, ata tərəfindən şərqi Rum imperatorunun oğlu Yəşuanın qızı, ana tərəfindən isə Şəmunun nəvəsidir. Şəmun Həzrət İsanın (ə) yaxın sirdaşlarından və onun vəsisiydi. Məleykə sarayda, imperator ailəsində yaşamasına baxmayaraq, çox iffətli və pak bir qız idi. Elə bil ki, heç bu ailədə yaşamırdı. O, anasına və öz

---

⁹¹ *İkmaluddin, Səduq, Rəyahinuş-şəriətə uyğun nəql olunub, 3-cü cild, səh.24 və 25; Bütün İmamların (ə) analarının məzarları Mədinədə yerləşir, lakin Həzrət Süsənin qəbri Samirra şəhərində İmam Həsən Əsgərinin (ə) qəbri kənarındadır.*

⁹² *Həzrət Nərgizin (ə) əsil adı Məlika idi. Sonralar Nərgiz və Siqəl də adlandırılmışdır.*

anası tərəfə oxşamış, Şəmun kimi yaşamış və İsa ibn Məryəm kimi səfa-səmimiyyətli, mənəviyyətli olub xüsusi bir paklığa malik idi. Buna görə də o, dünyapərəst imperator ailəsi ilə qaynayıb qarışmaq istəmirdi. Əksinə, çox istəyirdi ki, pak və allahpərəst bir ailədə yaşasın. Allah ona kömək etdi və o, möcüzəli bir şəkildə hədəf və istəyinə çatdı.

HƏZRƏT NƏRGİZİN (Ə) ELÇİLİYİ VƏ NİKAH MƏCLİSİ

Məleykə evlənmək yaşına çatanda babası Rum imperatoru onu qardaşı oğlu ilə evləndirmək istədi. Heç kəs imperatorun fərmanına itaətsizlik edə bilmədiyi üçün imperator özü qardaşı oğlu tərəfindən Məleykəyə elçilik etdi və sonra çox əzəmətli bir nikah məclisi qurdu. O məclisdə üç yüz nəfər seçilmiş ruhani, xaçpərəst keşişi, yeddi yüz nəfər ordu komandiri, zabitlər, dörd min nəfər əşraf, etimadlı və varlı adamlardan iştirak edirdi.

Məclis imperatorun əzəmətli sarayında təşkil olundu. Sarayın xüsusi yerində əqiq, yaqut, qızıl, gümüş və müxtəlif ləl-cəvahirrlərlə bəzədilmiş böyük bir taxt qoydular. İmperatorun qardaşı oğlu o taxtın üstündə oturdu. Nikah mərasimi tədarükü görüldü. Qapıçı və xidmətçilərin hər biri xüsusi xidmət paltarlarıyla öz yerlərində durdular. Sarayın ətrafındakı qırx çıraq və digər çilçiraqlar məclisə xüsusi gözəllik verirdi. Zəng çalındı. Tanınmış məsihi ruhaniləri əllərində müqəddəs İncili açıb bir neçə ayə oxumaq istəyəndə zəlzələ baş verdi. Saray titrədi. Hər kəs taxtın üstündə oturmuşdusa, yerə yığıldı. İmperatorun özü və qardaşı oğlu da taxtdan yerə yığıldılar. Orada olanları qorxu və titrətmə bürüdü. Böyük keşislərdən biri imperatorun hüzuruna gəldi və ərz etdi: “Bu təəccüblü hadisə Allahın qəzəb və bəlasının nişanəsi, mərasimin sona yetməsinin əlamətidir. Bizi mürəxxəs etsəydiniz gedərdik”.

İmperator məclisin xətm olmasını elan etdi və hamı dağıldı. Sonra əmr etdi ki, yerə düşmüş çırağı, qəndili, taxtı və digər əşyaların hamısını öz yerinə qoysunlar.

İmperator bu dəfə qərara gəldi ki, Məleykəni digər qardaşı oğlu ilə evləndirsin və öz-özünə dedi: “Bu zəlzələ hadisəsi onun üçün idi ki, Məleykə birinci qardaşı oğlu ilə deyil, ikinci qardaşı oğlu ilə evlənsin”.

Sarayı məclis keçirmək üçün ötən dəfəki kimi bəzədilər. Qapıçılar və xidmətçilər özlərinə məxsus yerdə durdular. Taxtı da öz yerinə qoydular. Möhtərəm məsihi ruhaniləri xüsusi paltarlarda əllərində şamdanlar taxtın kənarında durdular. İkinci qardaşı oğlu da özünə məxsus taxtda oturdu. Nikah mərasimi başladı. Keşişlər nikahı oxumaq istəyəndə yenə də zəlzələ baş verdi. Bütün məclisdəkilər pərişan oldular, rəngləri qaçdı və məclis bir-birinə dəydi, taxtlar çevrildi. İmperator və ikinci qardaşı oğlu da taxtdan yerə yıxıldılar. Hamı dəhşətli halda sarayı tərk edərək öz evinə getdi. İmperator qəm-qüssə və fikir içində qərq oldu. Bir an da olsun belə bu iki təəccüblü hadisəni unutmurdu.

NƏRGİZİN (Ə) MARAQLI YUXUSU

Məleykə pak təbiətli bir qız olduğu üçün o cür adamlarla evlənməyə razı deyildi. Onun arzusu allahpərəstlik, mənəviyyat və səfa-səmimiyyətlə dolu olan evə getmək idi. Amma baş vermiş bu iki hadisə, onu da fikir içində qərq etdi. O öz-özünə deyirdi: «Mənim axırım necə olacaq? Axırda hara gedəcəm? Pərvərdigara mənə kömək ol və mənə nicat ver».

O daim fikirli və qəmgin olardı. Bir gecə onu yuxu apardı. Yuxu aləmində gördü ki, cəddi Şəmun Həzrət Məsihlə (ə) və Həzrət Məsihin (ə) ən yaxın sirdaşlarıyla birgə saraya daxil oldular. Birdən imperatorun taxtının yerində əzəmətli bir minbər qoyuldu. Sonra gördü ki, on iki nəfər çox xoş simalı, nurani və gözəl kişi saraya daxil oldular. Yuxu aləmində

Mələykəyə deyildi: “Saraya daxil olan bu adamlar İslam Peyğəmbəri (s), İmam Əli (ə), İmam Həsən (ə), İmam Hüseyin (ə), İmam Səccad (ə), İmam Baqir (ə), İmam Sadiq (ə), İmam Kazim (ə), İmam Rza (ə), İmam Cavad (ə), İmam Hadi (ə) və İmam Həsən Əsgəridir (ə)”.

Birdən müşahidə etdi ki, İslam Peyğəmbəri (s) üzünü Həzrət Məsihə (ə) çevirərək dedi: “Biz bura Mələykəni Şəmundan oğlum Həsən Əsgəriyə (ə) almaq üçün gəlmişik”.

Həzrət Məsih (ə) Şəmunu dedi: “Bəh-bəh! Səadət sənə üz gətirib. Özünü Məhəmmədin (s) ailəsi ilə qohum et”.

Şəmun bu təklifdən çox sevindi. Sonra Həzrət Məhəmməd (s) minbərə qalxdı, nikah xütbəsini oxudu və Mələykə ilə İmam Həsən Əsgərinin (ə) kəbinlərini kəsdi. Sonra Həzrət Məsih (ə), Şəmun və Həzrət Məsihin (ə) yaxın sirdaşları bu nikaha şəhadət verdilər (şahid olduqlarını bildirdilər).

YUXU ALƏMİNDƏ İSLAMI QƏBUL ETMƏSİ

Mələykə deyir: “Yuxudan oyandım. Ancaq mənə təhlükə yaranmaması üçün yuxumu heç kimə, hətta cəddim (babam) Rum imperatoruna belə demədim. Lakin gecə-gündüz bu maraqlı yuxu barəsində fikirləşirdim və öz-özümə deyirdim: “Mən buradayam. İmam Həsən Əsgəri (ə) isə buradan çox uzaq bir şəhərdədir. Onun evinə necə gedib çıxıb bilərəm? İmam Həsən Əsgərinin (ə) məhəbbəti tamam qəlbimi bürümüşdü. Yalnız onun barəsində fikirləşirdim. Axırda xəstələnib yatağa düşdüm. Bütün Rum həkimlərini mənim başımın üstünə gətirdilər. Ancaq onların müalicəsi nəticəsiz qaldı. Çünki mənim xəstəliyim cismi xəstəlik deyildi ki, onların müalicəsi ilə sağalsın. Bir gün atam məndən naümid olub dedi: “Sənin bir arzun varmı ki, onu yerinə yetirirəm?”

Ona dedim: Arzum budur ki, döyüşdə əsir düşmüş müsəlman dustaqlara çətinlik yaratmayasınız, onlara işgəncə verməyəsınız. Bəlkə bu yaxşı işə görə Allah mənim halımı

yaxşılaşdır, sağlamlığımı mənə qaytara, Həzrət Məsih (ə) və anası Məryəm (ə) bu yaxşı iş görə mənə lütf və mərhəmət edələr.

Atam mənim istəyimi yerinə yetirdi. Müsəlman dustaqlarının bir hissəsini azad etdi. Bəzilərinin də cəzasını və işgəncələrini bağışladı. Mən çox sevindim. O gündən sonra mənim halım günbə-gün yaxşılaşdı. Bu səbəb oldu ki, atam müsəlman dustaqlarından çoxunun ürəyini ələ almağa, bağışlamağa və onları razı salmağı əmr etdi. Bu hadisədən on dörd gecə ötdü. Bir gecə yatdım və yuxuda gördüm ki, dünya və axirətin əziz və möhtərəm xanımı Fatimeyi-Zəhra (ə), Həzrət Məryəm (ə) və bir neçə digər qadınla mənim yanımda gəldilər. Həzrət Məryəm (ə) mənə dedi ki, bu xanım sənənin anasıdır. İxtiyarsız həyat yoldaşım İmam Həsən Əsgərinə (ə) xatırladım. Ürəyimi üzöldü və Fatimeyi-Zəhraya (ə) ərz etdim ki, İmam Həsən Əsgəridən (ə) gileyliyəm. Mənə baş çəkmir. Daha ağlamaq mənə aman vermədi, zarzar ağladım. Həzrət Fatimə (ə) buyurdu: “Nə qədər ki, sən xaçpərəstsen, oğlum sənənin soracağına gəlməyəcək. Əgər Allah və Həzrət Məsihin (ə) səndən razı qalmasını istəyirsənsə, İslam dinini qəbul et, gözlərin İmam Həsən Əsgərinin (ə) camalını görməklə aydınlaşsın”.

Mən dedim: “Ey möhtərəm xanım! Bütün vücudumla İslamı qəbul etməyə hazırım”.

Həzrət (ə) buyurdu: “De, əşhədu ənla ilahə illəllahu və əşhədu ənnə Məhəmmədən (s) rəsulullah”.

Mən dedim: “Allahın birliyinə və Həzrət Məhəmmədin (s) peyğəmbərliyinə şəhadət verirəm”.

Bu zaman Fatimeyi-Zəhra (ə) məni məhəbbətlə dolu bağrına basıb nəvaziş etdi və buyurdu: “Sevin! Sənə müjdə verirəm ki, bundan sonra İmam Həsən Əsgəri (ə) görüşünə gələcək və sən onun ziyarətinə müvəffəq olacaqsan!”

Yuxudan oyandım. Çox sevinirdim. Daim Allahın birliyinə və Məhəmmədin (s) peyğəmbərliyinə şəhadəti dilimə gətirirdim. İmam Həsən Əsgərinin (ə) intizarında idim. Hər gecə həmin fikir və düşüncəylə yatırdım. Bir gecə yuxuda gördüm ki, İmam Həsən Əsgəri (ə) görüşümə gəldi. Onunla görüşdən çox sevindim. Gileyləndim ki, niyə mənim görüşümə gəlmirdin? Mənim qəlbim sənə məhəbbətində qərq olmuşdu.

O buyurdu: “Ayrılığa səbəb bu idi ki, sən İslam dinində deyildin. Bundan sonra Allah səni zahirdə mənim həyat yoldaşım edənə kimi görüşünə gələcəm”. Yuxudan oyandım. Hər gecə o böyük insanı yuxuda görürdüm. Bundan sonra halım yaxşılaşdı doğru gedirdi. Allahın mərhəməti ilə öz sağlamlığımı yenidən əldə etdim.

RUMLULARLA MÜSƏLMANLARIN DÖYÜŞÜ

Məleykə arzu edirdi ki, bir gün Rum imperatoru ailəsindən uzaqlaşsın, bu ailənin dünyapərəstlik mühitindən nicat tapsın və İmam Həsən Əsgərinin (ə) evində xidmət və ictimaiyyətə nail olsun. Bu zaman rumlularla müsəlmanlar arasında uzunmüddətli müharibə davam edirdi. Bu müharibələrdə bəzən müsəlmanlar qalib gəlirdilər, bəzən də rumlular. Təbiidir ki, müharibədə insanlar əsir alınır, əsarətə düşürdülər. Bu uzun müddətli döyüşlərdə bəzən müsəlmanlar rumlulara əsir düşər, bəzən də əksinə, rumlular müsəlmanlara əsir olurdular. O zaman adət-ənənə belə idi ki, əsirləri kənz və qul kimi satar, ya da öz əsirləri ilə dəyişirdilər. Səfərlərin birində, Məleykə bir neçə qadınla imperatorla birlikdə olan zaman İslam ordusuyla rastlaşdılar. Rumlularla İslam ordusu arasında toqquşma baş verdi. Bu savaşa müsəlmanlar qalib gəldilər. Qadınların bir hissəsi, o cümlədən Məleykə müsəlmanlara əsir oldular. Əsirləri gəmilərlə Dəclə çayı ilə

satmaq üçün Bağdada gətirdilər. Alverçilərdən biri, Əmr ibn Yezid adlı tanınmış qul alverçisi idi.

* * *

Bir gün İmam Həsən Əsəğərinin (ə) əziz və möhtərəm atası İmam Hadi (ə) Samirra şəhərində təcübəli qul alverçisi olan dostu Buşr ibn Süleymanla görüşərək ona altında öz imzası olan rum dilində yazılmış bir məktub verdi. Həmçinin ayrıca bir pul kisəsi də verərək buyurdu: "İstəyirəm Bağdada gedib bu pul kisəsi ilə bir kənizi alıb bura gətirəsən".

Buşr ibn Süleyman dedi: "Çox yaxşı. Hər nə əmr etsəniz itaət edərəm".

İmam Hadi (ə) buyurdu: "İndi isə eşit, sənə izah edim kənizi necə alacaqsan. Filan gün buradan Bağdada tərəf hərəkət edərsən. Çalış ki, filan gün dan yeri sökülməmişdən qabaq Bağdadın tanınmış çay körpüsünün yanına yetişəsən. Ora çatanda görəcəksən ki, bir neçə gəmi öz yükünü boşaltmaq üçün çayın kənarına gəlirlər. Bu arada əsir düşmüş qadınların gəmidən düşürülüb, kəniz kimi satışa qoyulduğunu görəcəksən. Müştərilər gəlib kənizləri alıb özləri ilə aparacaqlar. Diqqət et. Görəcəksən ki, gəmilərdən birində Əmr ibn Yezid bir qızı satır. Qul alverçiləri kənizləri alıcılara göstərəcəklər. Amma o qız özünü göstərməyə icazə verməyəcək. Öz hicab və iffətini qoruyacaq. O, iki ipək paltar geyinmiş olacaq və çiyində dəridən qiymətli bir paltarı vardır. Qul alanlar onu görüb almaq üçün israr edərlər. O narahat olub rumca deyər: "Amandır, hicabım əldən getməsin!"

Alıcılardan biri deyər: "Mən bu kənizi üç yüz dinara alıram".

Qız ona cavab verər: "Süleymanın mülkü qədərincə var-dövlətin olsa, sənin kənizin olmağa razı deyiləm".

Əmr ibn Yezid o qıza deyər: "Çarə yoxdur, gərək səni satam".

O deyər: “Tələsmə! Mən istədiyim müştəri tapılacaq. Gərək müamilə iki tərəfin razılığı ilə olsun”.

Bu zaman Əmr ibn Yezidin yanına get. De ki, bu qadın üçün rum dilində yazılmış bir məktub var. Bu məktubu o qadına ver oxusun. Əgər razı olsa, onu nişanə və əlamətləri bu məktubda yazılmış şəxs üçün alacam. Məktubu ona verəndə o, razı olacaq. Bu zaman onu al və buraya gətir”.

Mələykə bir neçə qadınla birlikdə əsir olanda, onu heç kəsin tanımaması üçün özünü Nərgiz adlandırdı (onun ərəbcə tələffüzü Nərcisdir).

Buşr ibn Süleyman İmam Hadinin (ə) tapşırığı əsasında müəyyən olunmuş gün Bağdada gələrək səhər tezdən çaydakı körpünün yanına getdi. O, burada gəmilərin körpüyə çatdığını və kənzlərin satışa qoyulduğunu gördü. Bu zaman İmam Hadinin (ə) buyurduğu xüsusiyyətlərə malik olan kənizi gördü. Müştərilər onu almaqda israr etsələr də o, onların kənizi olmağa meyilli deyildi. Buşr qabağa gəldi və satıcının icazəsi ilə İmam Hadinin (ə) məktubunu Nərgizə verdi. Nərgiz o məktubu oxuyanda ixtiyarsız əhvalı dəyişdi və gözləri yaşardı. Sevincindən qəhər boğazını tutduğu halda sahibi Əmr ibn Yezidə dedi: “Məni bu məktubun sahibinə sat”.

O israr və təkidlə hökmən məktub sahibinə satılmasını tələb etdi. Əmr ibn Yezid dedi: “Çox yaxşı. Mane yoxdur”.

Sonra qiymət barəsində Buşr ibn Süleymanla söhbət etdi. O, İmam Hadinin (ə) göndərdiyi kisədəki həmin miqdar pulla razılaşdı. Buşr deyir: “Pul kisəsini verib kənizi aldım və onunla birlikdə oradan çıxıb yola düşdük. O tez-tez məktubu çıxardıb öpür və gözlərinə sürtürdü. Mən təəccüblənib dedim: “Sən ki, məktub sahibini tanımırsan, niyə məktubu bu qədər öpürsən?”

O dedi: “Sənin mərifət və ağıllığın azdır. Əgər Peyğəmbəri (s) və onun canişinlərini tanısaydın, belə deməzdin?”

Sonra öz əhvalatını əvvəldən axıra kimi mənim üçün danışdı. Mən Həzrət Nərgizin (ə) ali və uca düşüncəli, mənəvi şəxsiyyətini və paklığını anladım. Bundan sonra ona çox ehtiram etdim. Samirraya çatdıq. Onu İmam Hadinin (ə) hüzuruna apardım. İmam Hadi (ə) ona “xoş gəldin” dedi və əhvalını soruşdu. Sonra bacısı Həkimə Xatuna xəbər verdi və ona buyurdu: “Bu, intizarında olduğun o möhtərəm qadındır”.

Həkimə onu bağrına basdı, xoş gəldin və təbrik dedi. İmam Hadi (ə) ona buyurdu: “İslamın izzətini, xristianlığın zillətini necə gördün?”

O ərz etdi: “Sizin məndən daha yaxşı bildiyiniz şeyi mən necə deyə bilərəm”.

Sonra İmam Hadi (ə) bacısı Həkiməyə buyurdu: “Onu evə apar və İslam dininin hökmlərini öyrət. O, oğlum Həsənin həyat yoldaşı və Ali Məhəmmədin (s) Məhdisinin (ə) anası olacaq”.

İmam Hadi (ə) üzünü Nərgizə tutaraq dedi: “Müjdə olsun sənə, dünya zülmə qərq olduqdan sonra onu başdan-başa ədalət dolu hökumət nuru ilə dolduracaq bir övladla!”

Bəli, belə pak və ağıllı bir qız, şahların çirkin həyat tərzii ilə dolu sarayından xilas olaraq, anasının cəddi (ulu babası) Şəmunun yolunu getdi və həmin müqəddəs əqidə və hədəfi davam etdirdi. Allah da ona bu işdə yardım etdi. Sonra o, İmam Həsən Əsgərinin (ə) həyat yoldaşı və Həzrət İmam Zamanın (ə) anası olmaq ləyaqət və ıftixarına nail oldu. İmam Hadinin (ə) bacısı onu Seyyidə (Xanım) kimi çağırırdı. Bu xoş səadətli qadın hicri 261-ci ildə, bəzi rəvayətlərə əsasən İmam Həsən Əsgəridən (ə) qabaq dünyadan getdi. Onun qəbri Samirra şəhərində İmam Həsən Əsgərinin (ə) məzarının

yanındadır.⁹³ Bu qadının istedad və ləyaqəti onun şəxsiyyətini elə bir məqama çatdırdı ki, bəşəriyyət aləminə nicat verən Ali Məhəmmədin (s) Qaimi (ə) onun təlim-tərbiyəsi ilə böyüdü.

S O N!

---

⁹³ *Bihar*, 51-ci cild, səh.6-dan səh.10-a qədər; *Rəyahinuş-şəriət*, 3-cü cild, səh.24-dən səh.32-yə qədər.

Mündəricat

İSLAMDAN ƏVVƏL QADININ MƏQAMI

QADIN QURANDA 4

İSLAMDAN ƏVVƏLKİ DÖVRLƏRDƏ NÜMUNƏVİ QADINLAR

Hizbilin həyat yoldaşı..... 14

ASİYA Fironun həyat yoldaşı..... 17

Musanın (ə) anası və bacısı..... 19

Hz. İbrahimin (ə) anası 21

İsmayılın (ə) anası 22

MƏRYƏM (ə) Hz. İsanın (ə) anası 24

Həzrət Əyyubun (ə) həyat yoldaşı 28

Şuəybin qızları..... 29

İslam Peyğəmbərinin (s) anası..... 31

Hz. Peyğəmbərin süd (s) anası 32

İSLAMIN ƏVVƏLİNDƏKİ SEÇİLMİŞ QADINLAR

Hz. XƏDİCƏ (Ə)..... 33

Hz. FATİMEYİ ZƏHRA (s.ə)

Hz. ZEYNƏB (s.ə) 41

İMAM HÜSEYİNİ (Ə) HİMAYƏ ETMƏK 42

ŞƏHİDLƏRİN UŞAQLARINI HİMAYƏ ETMƏK..... 43

ŞƏHİDLƏRİN QANINA HİMAYƏDARLIQ..... 43

FATİMƏ BİNT ƏSƏD

Həzrət Əlinin (ə) anası 46

HƏZRƏT MƏSUMƏ

İMAM MUSA KAZİMİN (Ə) QIZI 48

1- HƏZRƏT ŞƏHRƏBANU

İmam Səccadın (ə) anası (ə) 51

3- ÜMMÜ FƏRVƏ

İmam Sadiqin (ə) anası 52

4- HUMEYDƏ

İmam Kazimin (ə) əziz anası.....	54
5- NƏCMƏ	
İmam Rzanın (ə) möhtərəm anası	55
6- XƏYZRAN	
İmam Cavadın (ə) anası.....	57
7- HƏZRƏT SƏMANƏ	
İmam Hadinin (ə) anası	58
8- HƏZRƏT SÜSƏN	
İmam Həsən Əsgərinin (ə) anası.....	59
12- HƏZRƏT NƏRGİZ (Ə)	
İmam Zamanın (ə) anası	61